Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...эмнай 1921 оной ...рин 21-hээ гарана. | № 261 (18584) | 1990 оной ноябриин 14, среда | Сэн 3 мүн.

Совет Социалис Республикануудай Союзай Президентын Указ

Нүхэд В. К. МЕРЖАНОВТА, Г. Б. ШОЙДАГБАЕВАДА «СССР-эй АРАДАЙ АРТИСТ» ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет хүгжэмтэ искусствые хүгжөөлгэдэ ехэ габьяатай байhанайнь түлөө «СССР-эй арадай артист» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Мержанов Виктор Карповичта — Москвагай гүрэнэй П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ консерваториин кафедрые даагша.

Шойдагбаева Галина Бадмажаповнада — Буряадай Гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай оперын дуушан, Улаан-Үдэ хото.

Совет Социалис Республикануудай Союзай Президент
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 оной ноябриин 12.

АМЖАЛТАНЬ ОРОЛДОЛГОhОО

Бүри hаяхан болотор Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Хонхинын hү hаалиин фермын коллектив сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ талаар ходо гээгдэлдэ ородог байhан гээшэ. Харин байгша ондо тэдэнэр ажал хүдэлмэреэ ондоогоор эрхилдэг болоhоной ашаар жэлэй дүнгөөр районойнгоо hү hаалиин фермэнүүдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ илежэ гараха хүсэлэнтэй оролдожо ябаhаниинь hайшаалтай.

— Манай фермын hаалишадай жэл бүхэндэ hү hааха талаар ходо муушалуулжа ябадаг байhаниинь элитэ. hайн шанартай тэжээлтэйл hаа, hүн абтаха гээшэнь зүбтэйл хаш. hүүлэй жэлнүүдтэ малнай үбhэ тэжээлээр таhалдахаяа болинхой. Энэмнай эгээл түрүүшын амжалта болоно. Хоёрдохёор, коллективэй гэшүүд арендын подрядай гуримда ороходоо, даалгагдаhан ажалдаа тэд ондоогоор хандадаг болоо юм. Колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө хандуулагдаhан анхарал баhал ёhотой үүргэ дүүргэбэ. Үнеэдэймнай байрань капитальнаар заhабарилагдаа. Зүгөөр бидэ энэ жэлэй малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлээ бага зэргэ хожомдуулан алдаабди. Түгалэй байра заhабарилха хүдэлмэри мүнөө hүүлшын шатада ороо. Энэ гээгдэлhээ ойрын сагта гарахабди. Ондоо асуудал манай hанаае ехэл зобооно. hүүлэй жэлнүүдтэ олохон нютагуудта бага hууринуудаа hэргээн бодхоохо талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулагдадаг болонхой. Харин Хонхино hууринда юуншье хэгдэнэгүй. Урдань түрүүлэгшээр хүдэлдэг байhан В. Д. Цыреновэй ошоhонhоо хойшо эндэ нэгэшье гэр баригдаагүй. Хүүгэдэй саад тэрэнэй байхадань баригдажа эхилэгдэhэн аад, мүнөөшье болотор ашаглагдаагүй байhандань халагламаар,— гэжэ фермын ахалагша hаалишан Ц. Г. Цыбикова hанаата болон хэлэнэ.

Энэ коллективтэ ойродоол 8 хүн ажалладаг. Тэдэнэй дүрбэниинь hаалишад болоно. Эдэнэр жэлэй эхинhээ хойшо үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2400 килограмм hү hаагаад ябана.

Ц-Ж. ТОГОНОВ.

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

Сагай уларилhаа дулдыдажа, мүнөө жэлдэ үбhэ тэжээл, ороохо таряан, сенаж, силос, витаминтай ногооной гурил хээсэ хээсээнэйхиhээ багаар нөөсэлэгдэбэ. Иимэ ушарhаа 1990—1991 онуудай малай үбэлжэлгэ хүндэ хүшэр эрхэ байдалда үнгэргэгдэхэнь гээшэ. Мухар-Шэбэрэй районой ажахынуудай энэ харюусалгатай хаhаяа хайшан гээд үнгэргэхэ байhаарнь манай тусхай корреспондент Д. Дондоков энэ районой агропромсоюзай түрүүлэгшэ Валерий Федотович Викуловта, АПО-гой ахамад агроном Станислав Дмитриевич Уничта, ахамад зоотехник Махмут Хасмурович Зариповта хэдэн асуудалнуудаар хандаhан байна. Тэдэнэрэй үгэhэн харюунуудынь доро хуряангыгаар үгтэбэ.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

«ШИИДХЭХЫ ХАhАМНАЙ ОРОО»

Асуудал: Байгша ондо хэды шэнээн тэжээл нөөсэлэгдөө гээшэб? Энэ бэлэдхэгдэhэн элдэб зүйлэй тэжээл мүнөө жэлэй малай үбэлжэлгэдэ хэр хүрэхэ байнаб?

В. Ф. Викулов: Нёдондонойхидо орходоо энэ жэлдэ үбhэ тэжээл нилээд багаар нөөсэлэгдэбэ. Тусхайлан хэлэбэл, бүхыдөө 58,6 мянган тонно бүдүүн тэжээл бэлэдхэгдээ гэхэ гү, али 1989 онойхитой сасуулан харахада, 17,8 мянган тонноор бага болоно. Мүнөө жэлдэ дүн хамтадаа 19,3 мянган тонно тэжээлэй единицын хэмжээнэй тэжээл нөөсэлэгдэhэн байна. Бүхыдөө 20 907 тонно шэмэтэ тэжээл (тэжээлэй единицэ дээрэ тоолоходо) бэлэдхэгдэhэн болоно. Энэмнай үнгэрhэн жэлэйхиhээ нэгэ бага дээшээ юм. Районой колхоз, совхозууд витаминтай ногооной гурил гаргаха талаар хараалhан түсэбөө арай-шамай гэжэ хахадлаа. Иигэжэ бидэ 1990 ондо 54,4 мянган тонно тэжээлэй единицын хэмжээнэй тэжээл нөөсэлхэ hаа, харин тэрэнээ 42,6 мянган тонноодо хүргэhэн байнабди. Энэмнай нэгэ условно малда 11,39 центнер тэжээл бэлэдхэгдэhэн болоно. Тиихэдэ даб дээрэ 31 мянган центнер ороохо таряан таhалагдажа үгтэбэ.

С. Д. Унич: Хэнэйшье мэдэhээр энэ жэлэй үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ, ургаса хуряалга ехэл бэрхэтэй эрхэ байдалда үнгэргэгдэбэ. Сагай уларилай тогтуурингүй байhан дээрэhээнь түсэбөөр хараалагдаhан ургасаяа абажа шадабагүйбди. Ажахынуудай тэжээл бэлэдхэгшэд, таряашад унтаха нойроо мартан, урдаа табиhан зорилгоёо бэелүүлхые оролдоо гэхэ байнаб. 39 136 гектарай ургаса хуряагдажа, дүн хамта 730,2 мянган центнер ороохо таряан сохигдожо абтаа. Энэнь гектарай дунда зэргээр 18,8 центнер ургаса хуряагдаhан болоно. Мүнөө жэлэй эрхэ байдалда энэмнэй тиимэ муу гэхээр үрэ дүн бэшэл даа. «Родина», «Путь Ленина» колхозуудай механизаторнууд ургаса хуряаха кампанияа бэшэн соохоо яhала эртүүр дүүргэжэ, хүршэ ажахынуудтаа туhалhан байха юм.

Мүнөө ороохоной тоогууд дээрэ үрэhэ хүрэнгэ хааха, ниитын адууhа малда талха таряанай зүйл таhалжа үгэхэ ажал түлэг дундаа ябуулагдана. Үрэhэндэ хаагдаха шэнисээ колхоз, совхозууд дүүргээд байна. Обёос, наран сэсэгэй хүрэнгэ хааха хэрэгнай ехэл хүшэрхэн болонхой. «Авангард», «Одон» совхозууд, «Путь Ленина» колхоз эдэ зүйлэй үрэhөөр дутаалдана. Район мүнөө обёосой болон наран сэсэгэй үрэhөөр ойродоол 50 процентээр хангагданхай юм. Эдэ дутагдалаа район соогоо бэдэрхэбди. Республикын ажахынуудай туhалаа үгы гээшэ hаань, хоёр ажахымнай үрэhэнэй обёосоор хангагдангүй байжа магадгүй.

Үбhэ тэжээл дээрэ тогтохо болоо hаа, үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ, силос дараха хүдэлмэреэ үни хада дүүргээ hэмди. Октябрь hарын hүүл болотор сенаж нөөсэлхэ ажалаа ябуулhан байнабди. Бүхыдөө 28 мянган тонно үбhэ, 113,2 мянган тонно силос, 22,5 мянган тонно сенаж, 3600 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхээбди. Түгээр Валерий Федотович хэлэжэ байна бэлэй. Байгша ондо витаминтай ногооной гурил мүртэй бэлэдхэжэ шадаагүйбди. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз энэ зүйлэй тэжээл нөөсэлхэ даабаряа дүүргээ. «Забайкалец» совхозойхидто түсэбтэнь ойродоол 50 тонно гурил дуталдаа. Бэшэ ажахынууд даабаряа тэнлээшьегүй гэхэдэ буруутан болохогүйб. hая болотор корнеплодоо суглуулбабди. Дүн хамтадаа 1,5 мянган тонно тэжээл болохол ёhотой даа.

Поли дээрэхи hолоомо суглуулха хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээрбди. Бүхыдөө 25—26 мянган тонно hолоомон суглуулагдажа hүрилэгдэхөөр, малай байрануудта шэрэгдэхээр хараалагдана.

Асуудал: Малай үбэлжэлгын эхилhэнhээ хойшо hара үнгэрөөшэбэ. Түрүүшын hара ямар үрэ дүнгүүдые асарааб, ямар дутагдалнуудые элирүүлээб!

М. Х. Зарипов: Октябрь hараhаа эхилжэ, hү hаалиин фермэнүүдэй үнеэд үбэлэйнгөө байрада орожо, тэжээлэй тусхай рационодо табигдаhан байна. Байра байдалаа, гэр барагаа яhала саг соонь бэлдэhэн байнабди Илангаяа «Авангард» совхозойхид энэ жэлэй малай үбэлжэлгэдэ hайнаар бэлдээ. hү hаалиин фермэнүүд дээрэ улаан булангууд хүдэлгэгдэнэ. hаалишад халуун эдеэгээр хангагдадаг болонхой. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хара-эреэн үүлтэрэй үнеэдые харууhалдаг фермын коллектив мүнөө жэлдэ ажалдаа яhала үндэр дүнгүүдые түйлэжэ ябана. Агуу Октябриин 73 жэлэй алдарта ойн урда тээ эдэнэр hү hааха жэлэйнгээ даабари болзорhоонь холо уридшалан дүүргээ hэн. Фермын hаалишад байгша ондо үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 3500 килограмм hү абаха байбал, тэрэнээ 9 hарын хугасаа соо 192 килограммаар үлүүлhэн байха юм. Түрүү малшан П. Н. Шамарина жэлэй туршада үнеэн бүриhөө 3600 килограмм hү hааха hаа, харин мүнөө 4070 килограммда хүргэжэ шадаа. А. С. Свинкина мүн лэ эды шэнээние hаагаад ябана.

Асуудал: hүүлэй мэдээгээр районой олохон ажахынууд hү hаалияа доошолуулжа ябана. Эндэ ямар шалтагаанууд сагаан эдеэ үйлэдбэрилгэдэ ехээр нүлөөлнэ гээшэб?

В. Ф. Викулов: Гол шалтагаануудынь тоолохо болоо hаа, нэгэдэхеэр август-сентябрь hарын эхиндэ hаамхай үнеэдээ талха таряанай зүйлөөр хангажа шадаагүйбди. Хоёрдохинь хадаа июнь-июль hаранuудай ган гасуурай үедэ бидэ үнеэдтээ ямаршье нэмэлтэ тэжээл үгөөгүйбди. Мүнөө эдэ дутагдалнуудые усадхахын түлөө оролдожо ябанабди. hаамхай үнеэд силосээр, талха таряанай зүйлөөр хангагдана. Ноябрь hарын түрүүшын арбан хоног соо hү hаалимнай дээшэлхэ гэжэ хүлеэнэбди.

Асуудал: Мяха үйлэдбэрилгын асуудалнууд хэр шиидхэгдэхэ байнаб?

М. Х. Зарипов: Эндэ hанаагаа зобохо юумэн үгы. Районой колхоз, совхозууд гүрэндэ мяха худалдаха юhэн hарынгаа даабари 15 процентээр үлүүлэн дүүргээ hэн. Жэлэйшье түсэб үлүүлэгдэхэ байна.

Асуудал: Нооhо худалдаха түсэб дүүргэгдээ гү?

М. Х. Зарипов: Районой хоёр ажахы даб дээрэ даабаряа дүүргэнхэй. Мүнөө «Знамя Ленина» колхозой, Суулгын совхозой нооhониинь үшөө абтаагүй байhаар. Эдэнэрэй ямараар тушааhанhаа, районой түсэбэй дүүргэлтэ сэхэ дулдыдаха юм. Хэрбээ бидэ районоороо 49 процент шанартайгаар нооhоёо тушаагаа гээшэ hаа, зориhондоо хүрэхэбди. Урдандаа Суулгын совхозойхид нооhоёо 50—51 процентээр тушаадаг байhан гээшэ.

Асуудал: Район дотор тэжээл бэйлүүлдэг хэды цех, кухнинууд бииб? Тэдэ хэр ашаглагдадаг юм?

В. Ф. Викулов: Бүхыдөө 22 цех, кухнинууд тоологдодог. Мүнөө эдэ цехүүд ашаглагдажа байнхай.

Асуудал: Шиидхэгдэхээр болоhон ямар асуудалнууд байна гээшэб?

В. Ф. Викулов: Мал ажал дээрэ абабал, материально-техническэ хангалга ехэл муу байhаар. «Забайкалец» совхозой Гашейн, «Одон» совхозой Түбэй hү hаалиин фермэнүүдтэ hү хүргэдэг холодильнигууд хэрэгтэй. Энэ асуудал шиидхэгдэнэгүй. Тэрээнhээ гадуур үнеэдые оньhон аргаар hаадаг түхеэрэлгэнүүдтэ резинэнүүд, пульсаторнууд дуталдадаг. hү хүргэдэг холодильнигуудые заhабарилха тусхай предприятишье байхагүй. Эдэ бүгэдые шиидхэхээр болонхой.

С. Д. Унич: Минии нэмэхэ юумэн гэхэдэ, комбайнуудта запчастьнууд олдоногүй. Ядахын сагта ремень, жаткануудай хэрэгсэлнүүд, тоhо түлишэ гэхэ мэтэhээ эхилээд, тон хомор болошонхой.

«ДҮҮРГЭХЭ БОЛООБДИ»

...о колхозой таряанай тоогто КЗС-20, АВМ-0,65 түхэлэй агрегадууд хүдэлгэгдэнэй хажуугаар ороохо ашаhан автома... hүндэлнэ. Хүрзэ, хамуур бариhан хү... сүлөөгүй хүдэлжэ байба.

...а ондо тус ажахын механизаторнууд ...дунда зэргээр 18 центнер ороохо аба... байна. Зарим газарта бүри ехэ ургаса ...аа. Мүнөө колхозой таряанай тоог дээрэ ...центнер ороохон буулгагданхай.

...20 түхэлэй агрегат нэгэ халаанда хүдэл... Эндэ аха, дүү Василий Леонид Гордеев... зэтэйгээр хүдэлнэ. АВМ-0,65 агрегадай ...рилэгшэд малда үгтэхэ ороохо хатаажа болгоно. Тус агрегадай механигууд ...Павлов, Василий Григорьев гэгшэд жэл бүри эндэ хүдэлдэг юм.

...таряанай тоог дээрэ 9-дэхи жэлээ хүдэл... Байгша ондо таряан яhала hайнаар ороохон ехээр абтаа. Мүнөө нэгэ ха... 13 хүн хүдэлнэ. КЗС-20 түхэлэй агрегадай ...шэлтэй механик Николай Андронович коллектив соогоо хүндэтэй. Тоог дээрэ ...гдэhан ороохоёо хатаажа, сэбэрлэжэ дүүр... болообди,— гээд тоогые даагша, ажалай ве... Мария Яковлевна Ивлева хэлэнэ.

...ГУУД ДЭЭРЭ: 1. Операторнууд Дмитрий (баруун гарhаа), Василий Гордеев. 2. Та... тоог дээрэ; 3. М. Я. Ивлева.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.
...гатайн район.

ХАМhАБАРИИН АЖАХЫ АШАГТАЙ

Хүдөөгэй хүн зон үмсэдөө үхэр, гахай, хони болон шубуудые барижа, Эдеэ хоолой программа бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ хубитаяа оруулдаг гээшэ. Энээндэ арсалташье байхагүй. Мухар-Шэбэрэй райондо иимэ гурим зангшалта болонхой юм. Үлүү гараhан продукцияа худалдаhан хүнүүдые урмашуулха талаар районой потребсоюзай зүгhөө тэдэнэртэ мүнгэн шан, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдадаг болонхой. Жэшээ болгон хэлэбэл, нёдондо жэлэй дүнгөөр Хүсөөтэ hууринай эрхэтэн Д. Б. Доржиев бэлэдхэлэй пунктдэ аяар 371 килограмм хониной, 770 килограмм үхэрэй мяха, хониной 25, үхэрэй 7 арhа тушаагаа. Районой худалдаа наймаанай союзай правлениин шиидхэбэреэр тэрэ 200 түхэриг мүнгэн шангаар урмашуулагдаhан байха юм. Баhал иимэрхүү шанда Д-Ж. Э. Дамбиев хүртэлсөө. Энэ нүхэр өөрынгөө гэр бүлэhөө дүн хамта 1327 килограмм үхэрэй, 200 килограмм гахайн мяха, тэрээнhээ гадуур 14 килограмм нооhо тушааhан габьяатай.

Мүнөө жэлдэ үмсэhөө баhал ехэ хэмжээнэй хүдөө ажахын продукци районой бэлэдхэлэй пунктнуудта орожо байна. Эндэ бэлэдхэлэй пунктнуудай хүдэлмэрилэгшэдэй нютаг бүхэндэ хүн зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ашаг үрэтэйгөөр ябуулдагыень элитээр гэршэлжэ үгэнэ бэшэ аал? Тусхайлбал, Хонхолын сельпогой бэлэдхэлэй пунктын хүдэлмэришэн Анастасия Александровна Трофимова жэлэй эхинhээ хойшо үмсэhөө мяха худалдажа абаха байгша онойнгоо даабарие 139 процент, өөрынгөө участогайнгаа худалдан абаха ба бэлэдхэхэ түсэбөө 130 процент бэелүүлжэ шадаhан байха юм. Түгнын бэлэдхэлэй пунктынхид hү худалдан абаха даабариая аяар 4 дахин үлүүлэн дүүргээ юм. Октябриин болон Шаралдайн сельпонууд юhэн hарынгаа хэлсээе мүн лэ болзорhоонь холо уридшалан бэелүүлэнхэй.

Гашей hууринда ажаhуугша Л. П. Суменков мүнөө жэлдэ хүдөө ажахын продукци бэлэдхэхэ ба худалдаха талаар яhала амжалта түйлаба. Ажалда бэрхэ гэрэй энэ эзэн жэлэй эхинhээ хойшо 10 hарын хугасаа соо гүрэндэ 315 килограмм hү, 250 килограмм үхэрэй, 140 килограмм гахайн мяха, 7 центнер хартаабха худалдаба. Тэрээнhээ гадуур нүхэр Суменков 3 гахай шахан таргалуулhанай hүүлээр гүрэндэ тушаахадаа, 410 килограмм hайн шанартай мяха худалдаhан байна.

Хушуун-Үзүүр hууринай олохон гэр бүлэнүүд хамhабариин ажахыгаа айхабтар ехээр хүгжөөжэ байнхай. Иигэжэ тэдэнэр өөhэдтөө олзо оршо яhала оруулна бшуу. Жэшээлхэдэ, энэ нютагай эрхэтэн В. Д. Нагмитов 414 килограмм үхэрэй, 220 килограмм гахайн мяха, 135 килограмм hү, 20 килограмм нооhо, хониной 4, үхэрэй 5 арhа, 130 килограмм элдэб янзын хэрэглэгдэхэеэ болиhон хубсаhа бэлэдхэлэй пунктда тушаагаа. Тэрэнэй нютагай болохо Э. Ц. Батомункуев байгша ондо нүхэр Нагмитовhаа hураггүй ехэ продукци тушаажа шадаhан байна гээшэ.

hүүлэй жэлнүүдэй туршада район дотор үмсын секторэй хамhабариин ажахыда айхабтар анхаралай хандуулагдадаг болоhониинь hайшаалтай. Үмсэдөө мал баригшадта ажахынууд үбhэ тэжээлээр туhална, сабшалангай газараар, хэрэгтэй болоо hаань техникээр хангана. Харин эндэхи малшад өөhэдынгөө мал хүнгэлэгдэhэн эрхэ байдалда харууhалдаг байха юм. Иимэл ушарта Мухар-Шэбэрэй район hүүлэй үедэ хүдөө ажахын гол продукци бэлэдхэхэ ба худалдаха талаар урмашамаар амжалтануудые түйлэжэ ябана бшуу. Энэ хэлэгшэеэ хэдэн тоо, баримтануудаар батадхая. Үнгэрhэн юhэн hарын дүнгөөр энэ райондо 85 тонно hүн худалдан абтаха байбал, 122 тонноодо хүргэгдөө, 324 тонно мяхан тушаагдаа. Энэмнай hайшаалтай үрэ дүнгүүд болоно бэшэ гү?

Д. БАЗАРОВ.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Ноябриин 12-то республикын Министрнүүдэй Соведтэ болоhон зүблөөн дээрэ Россин Федерацида оршодог оборонно предприятинуудые ондоо шэглэлтэй болгохо асуудалнууд хаража үзэгдэhэн байгаа. Хэдэ хэдэн иимэ предприятинуудай, республиканска министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд РСФСР-эй Совминай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, Россин арадай депутадууд тэрэндэ хабаадаба.

РСФСР-эй урда табигдаhан социально-экономическа зорилгонуудые шиидхэлгэдэ сүлөө болоhон эрдэм ухаанай ба үйлэдбэриин хүсые зүбөөр хэрэглэхын тула оборонно предприятинуудые ондоо шэглэлтэй болгохо хэрэгтэ республиканска ба регионально зургаануудые ашаг үрэтэйгөөр хабаадуулха тухай хөөрэлдөөн болоо.

Дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн орологын асуудалнуудые хараада абан, оборонно предприятинуудай ажалшадые социальна талаар хангаха асуудалнууд баhал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Үйлэдбэрие ондоо шэглэлтэй болгохо, союзна министерствэнүүдтэй, нютагуудтахи засагай гүйсэдхэхы зургаануудай харилсаа холбоо тогтоохо талаар хүдэлмэриин дүй дүршэлые зүблөөндэ хабаадагшад халан абалсаба.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. С. Силаев зүблөөн дээрэ үгэ хэлэhэн байна.

(ТАСС).

УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ЗҮБЛӨӨН

...ряадай ССР-эй Уран зохёолшодой ...оной правлени hаяхан зүблөө эм...бэ. М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекын конференц... соо зарлагдаhан тэрэ зүблөөндэ ...СР-эй Уран зохёолшодой холбооной ...д, арадай эрдэм hуралсалай, соёлой ...д искусствын түлөөлэгшэд, совет ...партийна ажал ябуулагшад хабаадал... байна.

...блөөнэй зүбшэхэ зүйлдэ хоёр асуудал ...даа. Нэгэдэхинь, республикын үхи...эй литература тухай; хоёрдохинь, ...СР-эй уран зохёолшодой VII съезддэ ...адай Уран зохёолшодой холбооноhоо ...егадуудые hунгалга.

...эдэхи асуудалаар мүнөө үеын үхи...эй буряад литературын байдал тухай ...спубликын Уран зохёолшодой холбоо... правлениин түрүүлэгшэ Н. Г. Дамди... оролто үгэ хэлэжэ, дурсагдагша зүб... нээбэ. Удаань түрэлхи хэлэн дээрээ ...жа байдаг Буряад ороной хүүгэдэй ...ратурын хүгжэлтын гол шухала асуу...нууд тухай СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн, «Буряад үнэн» газетын соёлой болон hургуулиин таhагые даагша Ц. Ц. Дондогой элидхэл хэбэ. Мүн лэ республикадамнай гаража байдаг үхибүүдэй ород литературын хүгжэлтэ тухай уран зохёолшо-журналист С. А. Захаровагай нэмэлтэ элидхэл шагнагдаа.

Республика соогоо үхибүүдэй литературые хүгжөөхэ хэрэгтэ аша туhатай хэмжээ ябуулгануудые хараалха, тэдэ бүгэдые хойшолуулашагүйгөөр бэелүүлхэ тухай hанамжа дурадхалнуудые элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаhан олохон нүхэд хэлээ.

Хоёрдохи асуудалаар Россин Федерациин уран зохёолшодой VII съезддэ делегадуудые hунгалга болобо. Нюусаар дуугаа үгэлгын дүнгөөр Ц. Р Галанов, Б. С. Дугаров, Б. Н. Жанчипов С. А. Захарова, Г. Г. Чимитов, Д. О. Эрдынеев гэгшэд декабрь hарада Москва хотодо зарлагдаха Россин уран зохёолшодой VII съездын делегадуудаар hунгагдаба.

РСФСР-эй уран зохёолшодой VI съезддэ Россин уран зохёолшодой холбооной секретаряар hунгагдаhан Н. Г. Дамдинов, энэл холбооной правлениин болоод шалгалтын комиссиин гэшүүдээр hунгагдаhан С. С. Цырендоржиев, Д. З. Жалсараев гэгшэд VII съезддэ уряалаар ошохо юм.

Манай корр.

БРОШЮРА БАРЛАГДАБА

Политическэ литературын хэблэлээр «Арадай ажахые гүримшуулан hайжаруулгын ба дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн оролгын гол шэглэлнүүд» гэhэн брошюра барлагдан гаргагдаба.

1990 оной октябриин 19-дэ СССР-эй Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси дээрэ СССР-эй Президент М. С. Горбачевой хэлэhэн үгэ, СССР-эй Верховно Соведээр hайшаан дэмжэгдэhэн «Арадай ажахые гүримшуулан hайжаруулгын ба дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн оролгын гол шэглэлнүүд», мүн тэрэшэлэн тус асуудалаар баталан абтаhан СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол брошюрада оруулагданхай.

(ТАСС).

БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА XXXI ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАДУУДАЙ АНХАРАЛДА

1990 оной ноябриин 16-да үглөөнэй 9 сагта Буряадай Ленинэй ордента оперо болон баледэй театр соо республиканска XXXI партийна конференци нээгдэхэ.

Делегадуудые бүридхэлдэ абалга ноябриин 14—15-да КПСС-эй рескомой байшан соо үглөөнэй 9 часhаа 20 час болотор болохо. Ноябриин 16-да, конференциин эхилхэ үдэр, театрай фойе соо 7 час 30 минутаhаа делегадууд бүридхэлдэ абтаха.

Районно партийна конференцинүүд

КОММУНИСТНУУДАЙ ЭДЭБХИ ХЭРЭГТЭЙ

Муйскын районой партийна организациин эмхидхэгдэhээр арбан hараhаа үлүүтэйхэн сэг үнгэрбэ. Энэ богони сагай туршада КПСС-эй райкомой хүдэлмэриие эдэбхитэй шангаар ябуулха, коммунистнуудай харюусалгые улам дээшэлүүлхэ, партиин нэрэ хүндые үргэхэ талаар бага бэшэ ажал ябуулга бэелүүлэгдээ, бэелүүлэгдэжэшье байhаар.

Партиин Муйскын райкомой пленумэй, бюрогой заседанинуудай шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ коммунист хүтэлбэрилэгшэд В. Р. Соктоев, А. П. Малинников, В. В. Москаленко, В. Г. Чуличков болон бусад ехэ нүлөө үзүүлнэ. Эдэнэр ажалшадай, юрын коммунистнуудай дунда ойлгуулламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулна.

Районой партийна организациин дэргэдэ эмхидхэгдэhэн партийна эмхидхэлэй, үзэл сурталай, социально-экономическа комиссинууд яhала эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, холын хараатай түсэбүүдые зохёогоод, энэ түсэбэйнгөө ёhоор ажаллана: Үзэл сурталай хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулха хэрэгтэ Таксимогой 2-дохи дунда hургуулиин директор Б. Б. Сунграпов, ВЛКСМ-эй Муйскын райкомой нэгэдэхи секретарь С. А. Саламатин, «Бамтоннельстрой» управлениин автобазын начальник А. А. Симкин, Таксимогой түмэр замай станциин инженер В. Д. Недобрик болон бусад мэргэжэлтэд ехэ туhаламжа хүргэдэг, бидэндэ ходол зүбшэл заабари хэлэжэ дэмжэдэг,— гэжэ КПСС-эй Муйскын райкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Чесноков** тоосоото hунгалтын 2-дохи конференци дээрэ элидхэл хэхэдээ мэдүүлбэ.

Байгша оной августа hарада «Бамтоннельстрой» управлениин партийна эхин долоон организаци Муйскын райкомой мэдэлдэ ороhон юм. Энэ бүхы хүдэлмэри саг болзор соогоо ехэ hайнаар хэгдэбэ гээшэ. Тиихэдэ райком үшөө партийна эхин 8 организаци шэнээр эмхидхэhэн байна. hүүлэй мэдээгээр партийна эхин 46 организацида 1201 коммунист тоологдоно.

Партиин Муйскын райком арбан hарын дүнгөөр тоособо. Үйлэдбэриин, социально-экономическа хүгжэлтын, ажаhуудалай асуудалнууд пленум, бюрогой заседанинууд дээрэ харагдаа. Жэшээнь, Ирокинда гэжэ үнгэтэ металл шанаржуулха комбинадай партийна организациин, Латвиин, Белоруссиин ССР-эй барилгашадай ажал хэрэг районой бюрогой заседани дээрэ харагдажа, тодорхой сэгнэлтэ үгтэhэн, хиналта доро абтаhан байха юм.

Муйскын леспромхозой коллектив жэлэй эхинhээ ямаршье эмхи гуримгүйгөөр ажаллаhан, хэдэн удаа ажалаа зогсооhон байха юм. Энэ багахан коллектив дотор юундэ иимэ түгшүүритэй, хүшэр хүндэ байдал тогтоо гээшэб? Хүдэлмэришэдтэйнь хөөрэлдэхэ, ажал хэрэгээрнь hонирхоходомнай, тус леспромхозой хүтэлбэрилэгшэд, партийна организаци хүдэлмэришэдтөө ямаршье анхарал хандуулдаггүй байшаба. Тус леспромхозой партийна эхин организациин тоосо райкомой бюрогой заседани дээрэ шагнажа, шанга хөөрэлдөөн болоhон, тодорхой шиидхэбэри абтаhан байха юм.

Райкомой бюрогой заседани дээрэ коммунист хүтэлбэрилэгшэд, райкомой хүдэлмэрилэгшэд хэhэн ажал тухайгаа тоосоо баридаг заншалтай болонхой. Партиин Муйскын райкомой үзэл сурталай таhагые даагша С. А. Бондаренко, райсоведэй хэрэгүүдые эрхилэгшэ А. И. Киргизов, Молодежный комбинадай барилгын управлениин директор В. Р. Соктоев болон бусад бюрогой заседани дээрэ тоосожо, аша туhатай хөөрэлдөөн болоо. Коммунист хүтэлбэрилэгшэдэй урда шанга эрилтэ табижа, тэдэниие hургахын хажуугаар дүй дүршэлдэнь бусадые hургаха гэжэ өөhэдөөшье оролдодог зомди. Урданайхи шэнги захирха, заабарилха, хашхарха ябадалые огто болюуланхайбди,— гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Манай Муйскын райкомой эмхидхэгдэhээр богонихон саг үнгэрөө гээшэ ааб даа. Иимэ, тиимэ юумэ хээбди гэжэ хэлэхэншье бэрхэтэй. Гэбэшье энэ богони сагай туршада партиин райком зарим тэды юумэ хээ гэжэ тэмдэглэлтэй. Бидэ Баунтын, Хойто-Байгалай районуудай газар дайда дээрэ шэнэ район эмхидхэжэ байнабди.

Эдэ хоёр райкомуудай хүдэлмэрилэгшэд Муяын голоор үсөөн лэ ябадаг байгаа бшуу. Эндэ 16 жэлэй туршада БАМ-ай барилга хэгдэжэ байна. ГлавБАМстройн хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдтөө анхарал табидаггүй байгаа. Тиимэhээ Муяын голдо, илангаяа Таксимо посёлогто байрын гэрнүүд, социально-соёлой байшангууд ехэ үсөөнөөр баригдаhан юм. Баунтын, Хойто-Байгалай райкомуудай, БАМ-ай барилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ажалда ушарhан дутагдалнуудые Муйскын райком, райсовет, коммунистнууд, арадай депутадууд сүм усадхаха болоно. Энэ боложо байгаа конференци дээрэ холын хараатай түсэб бултадаа хэлсэжэ, баталан абаха ёhотойбди. Манда үнгэтэ металл, ой модон, цемент, хирпиисэ, асбоцементнэ хэрэгсэлнүүдые хэхэ материал бии. Үхэр мал, ан, оро, адуу үсхэбэрилхэ арга боломжо мүн лэ ехэ байна. Коммунистнуудай сэхэ хабаадалгатайгаар шэнэ комбинадууд, заводууд, үхэр малай фермэнүүд баригдаха болоно. Эдэ бүхы арга боломжонуудаа хүсэд hайнаар хэрэглэхын тула районой партийна организаци, коммунистнууд тодорхой зорилгонуудые урдаа табяад, тэрэнээ бэелүүлхын түлөө оролдохо зэргэтэй,— гэжэ хризотилл-асбест хэрэгсэлнүүдые гаргаха Молодежный комбинадай барилгын директор **В. Р. Соктоев** элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Райкомой нэгэдэхи секретарь Анатолий Максимович Чесноков элидхэл хэхэдээ, бүхы гол шухала асуудалнуудта сэгнэлтэ үгэхэ гэжэ яhала оролдоо. Гэбэшье районой соёлой хүгжэлтые hайжаруулха тухай багаар хэлэбэ. hүүлэй сагта соёлой байшангуудай, клубуудай, улаан булангуудай хүдэлмэридэ ямаршье анхарал табигданагүй. Урдань залуушуул Таксимо посёлогой эгээл түрүүшын «Корчагинец» гэжэ соёлой байшанда ехэ дуратайгаар ерэжэ, хатар нааданай, дуунай, кино буулгаха кружогуудта ябажа эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлдэг, сүлөө сагаа hонирхолтойгоор үнгэргэдэг байhан юм.

Ажахын тоосоной шэнэ гуримда ороходоо, барилга-хабсаралгын 670-дахи поездын хүтэлбэрилэгшэд «Корчагинец» гэжэ соёлой байшанда мүнгэ hомолхоёо гол таhа арсаhан байха юм. Соёлой байшангай дэргэдэ хүдэлдэг кружогууд, бүлэгүүд хаагдаба. Энэ байшан хуушаржа, муудажа эхилбэ. Заhабари хэхэ мүнгэн зөөри, материал хаанаhаа олохоб?

Манай район дотор шэнээр нэгэшье байшан, спортын зал, тамаралгын бассейн баригданагүй. Үзэл сурталай, хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын хүдэлмэри hайнаар ябуулхын тула мүнөө үе сагай эрилтэдэ харюусамаар соёлой байшан хэрэгтэй. Конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсажа байhан делегадууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энээн тухай hанамжаяа хэлэхэ ёhотой,— гэжэ «Корчагинец» гэжэ соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэ **М. В. Лапцева** хэлэбэ.

Парти болон коммунистнууд залуу халаание хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Теэд энэ талаар хүдэлмэри ехэ hулаар ябуулагдана. Үнгэржэ ерэхэдээ, соёлой байшангууд хаагдажа эхилэнхэй. Северомуйск посёлогой «Багульник» гэжэ соёлой байшангай кружогуудта 300-аад үхибүүд ябадаг бэлэй. Эндэ хүдэлдэг кружогууд сүм хаагдажа, үхибүүд сүлөө сагаа үйлсөөр зайгуултажа, хулиган ябадалнуудые гаргана. Бидэ залуушуулые зүбөөр, үнэн сэхээр ябахаар хүмүүжүүлжэ шадаа hаа, ерээдүйн ёhотойл эрхэтэдые ургуулан гаргаха арга шадалтай гээшэбди, — гэжэ «БАМтоннельстрой» управлениин жолоошон **А. Н. Полхудян** мэдүүлбэ.

Би дайнай гал дүлэн соогуур гараhан хүм. Москва шадар болоhон байлдаануудта хабаадалсажа, партиин хэрэгэй түлөө Эхэ оронойнгоо түлөө шуhаа адхаhан хүм. Мүнөө манай партиие элдэб муухайгаар муушалха, доромжолхо ябадалнуудые элдэб эсын этэгээдүүд гаргана. Би партияа хамгаалдаг байгааб, мүнөөшье хамгаалхаар бэлэнби. Райкомой хүдэлмэрилэгшэд ажалша коллективүүдhээ айжа бэйнгүйгөөр сэхэ хөөрэлдөөд ябагты,— гэжэ дайнай ба ажалай ветеран, 1942 онhоо партиин гэшүүн **Б. Ш. Доржиев** тэмдэглэбэ.

Залуу халаание хүмүүжүүлхэ талаар **ВЛКСМ-эй райком** ехэ ажал ябуулга бэелүүлхэ ёhотой ааб даа. Теэд комсомолой райком залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха уялгаяа мартаад, элдэбын кооперативуудые эмхидхэжэ, ямаршье аргаар хамаагүй мүнгэ олохо ябуулга хэнэ. Залуушуул hуниин кафенүүдтэ ябажа, элдэб эсын кинонуудые хаража, hанал бодолоо, сэдьхэлээ балартуулна. Иимэ байдалтай эбсэжэ болохоор аал? Хайшаа харадаг райком юм? Комсомолой хүдэлмэри hайжаруулха, өөрынгөө ёhотой хэрэг хэхэ хэрэгтэнь КПСС-эй райком заабари үгэхэ, туhалха, залуушуулые дахуулха ёhотой,— гэжэ элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд — Таксимогой 2-дохи дунда hургуулиин директор **Б. Б. Сунграпов**, түмэр замай Таксимо станциин партийна эхин организациин секретарь **В. Н. Авраменко**, барилга-хабсаралгын 694-дэхи поездын инженер **В. И. Дандюк** болон бусад мэдүүлбэ.

Үзэл сурталай хүдэлмэри hайжаруулха тухай эндэ ехэ хөөрэлдөөн гарана. Зүбшье хөөрэлдөөн болоно. Соёлой байшангууд элдэбын кооперативуудай гарта орожо байна. Тэндэ үхибүүдэй, залуушуулай hанаа сэдьхэлые балартуулhан фильмүүд харуулагдана. КПСС-эй райком соёлой байшангуудые өөрынгөө мэдэлдэ оруулха ёhотой. Ямаршье хэмжээнүүд абтанагүй. Яахадаа ажахын хүтэлбэрилэгшэд гансал сэбэр олзо үйлэдбэридөө оруулха тухай бодомжолно гээшэб? Бидэ соёлой байшангүйгөөр яажа зониие зүбөөр, Эхэ орондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ гээшэбибди?— гэжэ хүүргэ баридаг 53-дахи отрядай партийна эхин организациин секретарь **Л. И. Ястребова** хэлэбэ.

Райкомой хүдэлмэрилэгшэд холын hуурин посёлогуудаар, станци, разъезднүүдээр, алта угаадаг уурхайнуудаар ехэл үсөөн харагдана,— гэжэ барилга-хабсаралгын 694-дэхи поездын начальник, партиин XXVIII съездын делегат **А. П. Малинников,** Таксимогой поссоведэй түрүүлэгшын орлогшо **А. А. Вербенко** болон бусад үгэ хэлэхэдээ, онсо тэмдэглэбэ.

Элидхэл тушаа 16 хүн үгэ хэлэhэн байна. Эдэнэр саашадаа райкомой хүдэлмэри улам hайжаруулха хэрэгтэ булта коммунистнууд хүбитэяа оруулалсаха ёhотой гэжэ тэмдэглэбэ. Райкомой хүдэлмэри улам эдэбхижүүлхэ, hайжаруулха хэрэгтэ туhалхын орондо зарим коммунистнууд партиhаа гаража ошодог байха юм. Жэлэй эхинhээ 123 коммунист партиhаа гараба. Партийна эхин организацинуудай секретарьнараар зоной дунда хүндэтэй, hайн эрдэм мэдэсэтэй хүнүүд дэбжүүлэгдэхэ ёhотой. Зарим партийна эхин организацинуудай секретарьнуудаар hайн бэлэдхэлгүй хүнүүд дэбжүүлэгдэнэ. Тиимэhээ партиин гэшүүдэй түлэдэг мүнгэн саг болзор соогоо суглуулагданагүй, иимэ дутагдалнуудые усадхахын тулада партиин райком тодорхой хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ ёhотой гэжэ элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд зааба.

Муйскын районно 2-дохи партконференциин делегадууд райкомой хүдэлмэридэ дайралдадаг дутагдалнуудые усадхаха, районой социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха, промышленнэ, хүдөө ажахын шэнэ предприятинуудые, ажахынуудые эмхидхэхэ, ажалшадые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хүсэд хангаха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ гэhэн холын хараатай түсэб баталан абаба. Үзэл сурталай хүдэлмэри саашадаа улам hайжаруулха хэрэгтэ коммунистнууд бултадаа хабаадалсаха ёhотой гээд энэ түсэб соо заагдана. Партконференциин делегадууд КПСС-эй Муйскын райкомой хүдэлмэридэ «хангалтатай» гэhэн сэгнэлтэ үгэбэ.

КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретаряар райкомой таhагые даагшаар хүдэлжэ байhан **И. А. Вослобойников** hунгагдаба. Партиин Муйскын районой партконференциин хүдэлмэридэ Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Л. П. Табалаев хабаадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

К. ЖАМЬЯНОВ,
манай корр.

ПРОЕКТ

КПСС ДОТОР ҮГЭ БУЛЯАЛДАЛГА Б[А] РЕФЕРЕНДУМ ҮНГЭРГЭХЭ ГУРИМ ТУХА[Й] ДҮРИМ

КПСС-эй XXVIII съездын даалгабаритай зохилдуулан, дурадхагдаhан Дүримэй проект бэлдэгдээ. Өөhэдынгөө ажаглалтануудые, дурадхалнуудые сэхэ КПСС-эй ЦК-да гү, али ЦКК-да, үгышье гэбэл, ондоо партийна комитедтэ эльгээхэ гүйлтатайгаар КПСС-эй ЦК-гай Секретариат болон ЦКК-гай Президиум коммунистнуудта, энэ документээр hонирхоhон бүхы хүнүүдтэ хандана.

1. КПСС-эй Уставтай зохилдуулагдажа, партийна организацинуудта, союзна республиканүүдай Компартинуудта, бүхы КПСС дотор ниитын ба партийна ажабайдалай гол шухала асуудалнуудаар үгэ буляалдалганууд, референдумүүд үнгэргэгдэхэ аргатай. Эдэ бүгэдын ашаар партийна олониитын засагые бодотоор бэелүүлхэ, парти дотор демократиие үргэдхэхэ, олонхи коммунистнуудаар дэмжэгдэhэн үндэhэ баримтатай шиидхэбэринүүд абтаха байна.

Общественэ хүгжөөлгын, КПСС-эй ажал ябуулгын, тэрэнэй доторой ажабайдалай асуудалнуудаар, гол шухала шиидхэбэринүүдэй, тэрэ тоодо ондо ондоо шиидхэбэринүүдэй проектнүүдээр тон шухала удха шанартай үгэ буляалдаганууд, референдумүүд үнгэргэгдэдэг. Дээдэ ба доодо таладань байhан партийна органуудай хоорондо тохёолдоhон арсалдаата асуудалые шиидхэхын тула референдум мүн лэ үнгэргэгдэхэ аргатай.

2. Зохихо хүтэлбэрилхы гү, али гүйсэдхэхэ органой үүсхэлээр, мүн зохихо эмхиин гэшүүдэй гурбанай нэгэ хубиhаа үсөөн бэшые нэгэдүүлдэг партийна организацинуудай эрилтээр бүхы КПСС ба союзна республикын Компарти дотор ниитэ партийна, нютагай партийна организацинуудта — автономито республикада республиканска, хизаарай, областной, окружной, городской, районно партийна организацинуудта үгэ буляалдаганууд, референдумүүд үнгэргэгдэдэг. Референдум үнгэргэхэ тухай асуудалай табигдахада, хэрбээ зохихо партийна организацинуудай гэшүүдэй хахадhаа үсөөн бэшэнэй гү, али хүтэлбэрилхы органуудайнь тэдэниие дэмжээ гээшэ hаань, иимэ эрилтэнүүд абтаhан дээрэ тоологдодог.

3. Хүтэлбэрилхы гү, али гүйсэдхэхэ орган үгэ буляалдалгые үнгэргэхэ тухай шиидхэбэри абахадаа, зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаха асуудалые найруулдаг, тэрэнэй удхые элирхэйлhэн тезисүүдые коммунистнуудай үзэмжэдэ табидаг, үгэ буляалдалгын үедэ ороhон дурадхалнуудые ба ажаглалтануудые хаража үзэхэ болзор, гурим тогтоодог. Тэрэниие үнгэргэхэ ба үрэ дүнгүүдыень согсолхо хүдэлмэри эмхидхэхын тула партийна органой тогтоолоор комисси эмхидхэгдэдэг. Нютагай партийна организацинуудай болон элдэб платформонуудай түлөөлэгшэд тэрээндэ оруулагдадаг.

4. Партийна организацинууд үгэ буляалдалгануудые үнгэргэлгые эмхидхэдэг. Үгэ буляалдалгануудта табигдаха асуудалнууд партийна суглаанууд (конференцинүүд), партийна комитедүүдэй заседанинууд дээрэ, мүн бусад түхэл шэнжэтэйгээр зүбшэн хэлсэгдэдэг. Тиихэдэ партийна клубууд, теоретическэ семинарнууд, үгэ буляалдалгын түбүүд байгуулагдаха аргатай. Үгэ буляалдалгануудай үедэ коммунистнууд платформонуудаараа нэгэдэхэ эрхэтэй.

Партийна организацинууд КПСС-эй гэшүүдые, мүн гэшүүн бэшэ хүнүүдые эрхэ сүлөөтэйгөөр үгэ буляалдалгануудта хабаадуулха байна. Үгэ буляалдалгада хабаадаhан хүн бүхэн партийна суглаан дээрэ, партийна хэблэлдэ, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг бусад хэрэгсэлнүүдтэ hанамжануудаа хэлэхэ, өөhэдынгөө дурадхалые гү, али ажаглалтые али бүхы партийна органдо эльгээхэ, ондоо бусад дурадхалнуудтай танилсаха, шухала заабари зүбшэл гү, али ойлгууламжа абаха эрхэтэй.

5. Олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг партийна хэрэгсэлнүүд зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаха документнүүдые, мүн үгэ буляалдалгануудта хабаадагшадай hанамжануудые, дурадхалнуудые, ажаглалтануудые, эдэ асуудалнуудаар партийна организацинуудай материалнуудые толилдог, үгэ буляалдалгын ябасые харуулдаг, тэрэнэй дүнгүүд тухай мэдээсэдэг.

Ниитэ партийна үгэ буляалдалгада (КПСС дотор) табигдаха асуудалнуудаар материалнууд «Правда» газетэдэ, КПСС-эй ЦК-гай хэблэлнүүдтэ, мүн нютагай партийна хэблэлдэ толилогдодог.

6. Партийна комитедүүд, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг партийна хэрэгсэлнүүд үгэ буляалдалгануудта хабаадагшадай хэлэhэн hанамжануудые, дурадхалнуудые, ажаглалтануудые согсолдог, үгэ буляалдалгые соносхоhон партийна органой эмхидхэhэн комиссида тэдэниие дурадхадаг.

Ороhон материалнуудта үндэhэлэн, комисси үгэ буляалдалгануудай үрэ дүнгүүдые дэлгэрэнгыгээр найруулжа, тэдэниие партийна органой үзэмжэдэ табидаг. Эдэ үрэ дүнгүүд согсологдожо, партийна хэблэлдэ толилогдодог. Үгэ буляалдалгын ябаса ба шэнжэ шанар тухай улам бүри үргэн ехэ ойлгомжо абаха зорилготойгоор комисси социологическа шэнжэлгэ (асуулта) үнгэргэхэ аргатай.

Партийна орган үгэ буляалдалгын дүнгүүдые зүбшэн хэлсэдэг, эдээн тушаа абтаhан шиидхэбэринүүд тухай коммунистнуудта мэдээсэдэг.

Ниитэ партийна үгэ буляалдалгын (КПСС дотор) дүнгүүд КПСС-эй съезд, КПСС-эй Бүхэсоюзна конференци дээрэ гү, али Центральна Комитедэй ба Центральна Хиналтын комиссиин нэгэдэмэл Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, энээн тухай КПСС-эй гэшүүдтэ мэдээсэгдэдэг.

7. Референдум зарлаха тухай шиидхэбэри абахадаа, хүтэлбэрилхы гү, али гүйсэдхэхэ орган энэ асуудалаар абтаhан тогтоол соо референдум үнгэргэхэ болзор, документын проектын (проектнүүдэй) нэрэ, референдумдэ табигдаха ниитын гү, али партийна ажабайдалай тодорхой асуудал референдум үнгэргэхэ ба зохихо комиссинуудые эмхидхэхэ гурим заагдадаг.

Референдумэй эхин hараhаа урид бэшэ гэхэ гү, али тэрэниие үнгэргэхэ тухай шиидхэбэриин баталагдан абтаhанhаа хойшо хоёр hараhаа хожом бэшэ саг соо зарлагдадаг.

Референдум үнгэргэхэ тухай мэдээсэл гурбан үдэрэй болзор соо коммунистнуудта дуулгагдадаг. Референдум үнгэргэхэ болзор, документнүүдэй проектнүүдэй дүүрэн текст гү, али дуугаа үгэлгын асуудалай удха мэдээсэл соо заагдадаг.

Референдумдэ табигдаха асуудалнууд үгэ буляалдалгануудай энэ Дүримөөр (4-дэхи, 5-дахи пунктнууд) хараалагдаhан гуримай үндэhөөр уридшалан зүбшэн хэлсэгдэдэг.

8. Референдумдэ бэлэдхэл хэхын, тэрэниие үнгэргэхын тула иимэ комиссинууд эмхидхэгдэн байгуулагдадаг:

— КПСС дотор референдум үнгэргэхэ түбэй комисси;

— союзна республикын Компартиин комисси;

— автономито республикын республиканска, хизаарай, областной, окружной, районно, городской, партийна организациин комисси;

— партийна эхин организациин комисси.

Гол түлэб референдум үнгэргэлгэhөө hараhаа оройтуулангүй зохихо партийна ба хиналтын органуудай хамтын пленумүүд дээрэ комиссинууд эмхидхэгдэдэг. Заседани дээрэ түрүүлэгшэ, тэрэнэй орлогшо болон секретарь hунгагдадаг.

9. КПСС дотор референдум үнгэргэхэ Түбэй комисси:

— референдум үнгэргэлгэдэ бэлэдхэлэй хойноhоо хиналта тогтоодог, тэрэниие эмхидхэлгын асуудалнуудые хаража үзэдэг;

— бюллетеньнүүдэй түхэл хэлбэринүүдые, бусад документнүүдэй түхэл маягуудые, тэдэниие бэлдэлгын ба хадагалалгын гурим тогтоодог;

— референдум үнгэргэхэ комиссинуудай хангалтагүй буруу ябуулгануудай түлөө мэдүүлгэнүүдые, гомдолнуудые хаража үзэдэг, эдээн тушаа эсэсэй шиидхэбэринүүдые абадаг;

— дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколнуудые дурадхажа, табилгын гуримые тодорхойлдог;

— референдумэй үедэ дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тодорхойлдог, тэдэниие партийна хэблэлдэ толилдог.

10. Союзна республикын Компартиин, автономито республикын республиканска, хизаарай, областной, окружной, районно, городской, партийна организациин комисси:

— союзна республикын Компартида, зохихо партийна организацинуудта референдум үнгэргэхэ үедэ түбэй комиссиин үүргэ ба уялгануудые дүүргэдэг;

— дуугаа үгэхын тула бюллетеньнүүдые бэлдэдэг, тэдэниие партийна эхин организацинуудай комиссинуудта эльгээдэг;

— тэдэнэй эрхэ байдалые хараада абажа, дуугаа үгэхэ гурим тушаа партийна организацинуудай дурадхалнуудые хаража үзэдэг, эдэ асуудалнуудаар шиидхэбэринүүдые абадаг;

— доодо таладань байдаг комиссинуудай буруу ябуулгануудаар ороhон мэдүүлгэнүүдые, гомдолнуудые хаража үзэдэг, эдээн тушаа шиидхэбэринүүдые абадаг;

— референдумэй үедэ дуугаа үгэлгын болзор сахилгые референдум зарлаха үедэ тогтоогдоhон бусад эрилтэнүүдые бэелүүлхэ хэрэгүүдые хинадаг;

— референдум үнгэргэлгын үедэ дуугаа үгэлгын дүнгүүдые зохихо партийна организаци согсолдог, тэдээн тушаа дээдэ таладань байhан комиссида мэдээсэдэг.

11. Партийна эхин организациин комисси:

— референдумэй үедэ дуугаа үгэхын тула КПСС-эй гэшүүдэй список табидаг;

— дуугаа үгэлгын хаана, хэзээ үнгэргэгдэхэ байhан тухай КПСС-эй гэшүүдтэ мэдээсэдэг;

— дуугаа үгэлгые үнгэргэхын тула байрануудые бэлдэдэг;

— партийна эхин организацида дуугаа үгэлгые эмхидхэдэг;

— референдумдэ бэлдэхэ, партийна эхин организацида дуугаа үгэлгые эмхидхэхэ асуудалнуудаар ороhон мэдүүлгэнүүдые, гомдолнуудые хаража үзэдэг, тэдээн тушаа шиидхэбэринүүдые абадаг;

— референдумэй үедэ дуугаа үгэлгые тоолодог, тэрэнэй дүнгүүдые дээдэ таладань байhан комиссида эльгээдэг.

15 хүрэтэр гэшүүдтэй партийна организацинуудта партийна организациин секретарь, тэрэнэй даалгабаряар коммунистнуудай нэгэн комиссиин үүргэ ба уялгануудые дүүргэжэ шадаха.

12. Хэрбээ тэдэнэй бүридэлэй гурбанай хоёр хубиhаа үсөөн бэшэнэй хабаадаа hаань, комиссинуудай заседанинууд үнэнтэ гэжэ тоологдодог. Комиссиин ниитэ бүридэлэй олонхиин нэмэл дуугаар шиидхэбэринүүд абтадаг. Тэрэнэй шиидхэбэриие буруушааhан комиссиин гэшүүд онсо hанамжаяа хэлэхэ эрхэтэй. Тиигэбэл энээн тухай бэшэгээ протоколдо хабсарха ёhотой.

Комиссинууд нюуса бэшээр хүдэлдэг, тэдэнэй заседанинууд дээрэ партийна организацинуудай, хэблэлэй, радио болон телевидениин түлөөлэгшэд хабаадаха эрхэтэй.

13. Шиидхэбэриин проектын гү, али референдумдэ табигдаха бусад асуудалай нэрэ дуугаа үгэхын тула бюллетеньдэ оруулагдадаг. КПСС-эй гэшүүдэй hанамжын элирүүлэгдэхэ ёhотой шиидхэбэриин проектын зарим дүримүүд бюллетеньдэ мүн лэ оруулагдаха байна. Али бүхы ушарта харюугай хоёр вариант бюллетеньдэ оруулагдадаг: «зүбшөөhэн» ба «буруушааhан».

14. Зохихо комиссинуудай тогтооhон үдэрнүүдтэ, сагуудта партийна эхин организацинуудта нюусаар дуугаа үгэhэнэй ашаар референдум үнгэргэгдэдэг.

КПСС-эй гэшүүн бүхэн өөрөө дуугаа үгэдэг, ондоо хүнэй түлөө дуугаа үгэжэ болохогүй. Партийна биледээ харуулхадань, списогэй үндэhөөр бюллетеньнүүд үгтэдэг.

Дуугаа үгэхын [illegible] бюллетень гүйсэдхэгдэ[illegible] референдумдэ хабаад[illegible] «зүбшөөhэн» гү, али «бу[illegible] шааhан» гээшын али нэг[illegible] зуража, бюллетенеэ ду[illegible] үгэлгын хайрсаг руу тэб[illegible]

15. Дуугаа үгэлгын дүү[illegible] нэй hүүлээр партийна эхин ор[illegible] ганизациин комисси ду[illegible] үгэлгын хайрсагуудые нээ[illegible] Хайрсагууд соо бюллетень[illegible] дэй үндэhөөр комисси ду[illegible] үгэлгэдэ хабаадаhан КПСС[illegible] гэшүүдэй ниитэ тоое, [illegible] шөөжэ» дуугаа үгэгш[illegible] тоое, шиидхэбэриин проект[illegible] гү, али референдумдэ таб[illegible] даhан бусад асуудалые [illegible] лан абалгые буруушаажа, ду[illegible] гаа үгэгшэдэй тоое, үнэнт[illegible] шэ гэжэ тоологдоhон бюл[illegible] теньнүүдэй тоое тодор[illegible] дог.

Тогтоогдоогүй тухай [illegible] тэй бюллетеньнүүд, мүн ре[illegible] рендумдэ хабаадагшын [illegible] бодолые тодорхойлхын [illegible] гүй бюллетеньнүүд үнэнтэ [illegible] шэ гэжэ тоологдодог. Бю[illegible] тениин үнэнтэ байhанда [illegible] лэлгын гараа hаань, ком[illegible] дуугаа үгэлгын ашаар [illegible] асуудалые шиидхэдэг.

Партийна эхин организа[illegible] дуугаа үгэлгын дүнгүүд прото[illegible] колдо оруулагдадаг. Ду[illegible] үгэлгын дүүрэhэнэй hүү[illegible] сүүдхын үнгэрхэдэ, түс про[illegible] кол дээдэ таладань бай[illegible] комиссида дамжуулагдадаг. Ороhон мэдүүлгэнүүд, го[illegible] долнууд, мүн эдээн тушаа [illegible] миссиин шиидхэбэри протокол[illegible] до хабсаргагдадаг.

16. Партийна эхин органи[illegible] цинуудай комиссинуудай [illegible] токолнуудай үндэhөөр д[illegible] таладань байдаг комисси[illegible] городской, районно, окруж[illegible] областной, хизаарай, авто[illegible] мито республиканууда[illegible] публиканска партийна орг[illegible] зацинуудта, союзна респуб[illegible] кануудай Компартинуудта д[illegible] гаа үгэлгын дүнгүүдые согс[illegible] дог, тэдэниие тогтоогд[illegible] түхэл шэнжэтэй протокол[illegible] дээр гүйсэдхэдэг.

Референдумдэ бэлдэх[illegible] дуугаа үгэлгын гү, али дуу[illegible] үгэлгые тоололгын үедэ [illegible] эндүүнүүдэй гаргагда[illegible] партийна организацида [illegible] үгэлгые үнэнтэ бэшэ гэжэ [illegible] дэ таладань байдаг коми[illegible] нууд тоолохо эрхэтэй.

17. Түс референдум үн[illegible] гэхэ түс-түс комисси рефе[illegible] думэй дүнгүүдые тодорх[illegible] дог. Референдумэй дүн[illegible] тухай мэдээсэл, мүн ду[illegible] үгэлгөөр абтаhан шиид[illegible] риин текст гү, али рефер[illegible] думдэ табигдаhан асууда[illegible] удха референдумэй дүүр[illegible] hээ хойшо долоон хоно[illegible] болзор соо партийна хэбл[illegible] толилогдодог.

Эмхиин гэшүүдэй хав[illegible] дээшэнхи хубиин дэмж[illegible] шиидхэбэринүүд зохихо па[illegible] тийна органуудта ба органи[illegible] цинуудта уялгата гэжэ тоол[illegible] додог.

18. КПСС дотор үгэ буля[illegible] далгануудые, референдум[illegible] дые үнгэргэлгэдэ хаба[illegible] гаргашанууд зохихо парти[illegible] органуудай партийна бюдж[illegible] hээ түлэгдэдэг.

Районой хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангаха үйлэдбэриин управлениин дэргэдэ химическэ аргаар хубсаhа сэбэрлэдэг албан бии юм.

АЯТАЙ АЛБАН

Саг соогоо, hайн шанартайгаар хубсаhа хунар, бусадшье зүйлнүүд сэбэрлэгдэдэг, арhан дэгэл мэтэ үнэтэй сэнтэй хубсаhан шэрдэгдэжэ, үнгэ зүһэнь hайхан болгогдодог.

Энэ албаниие Р. Н. Протасова хүтэлбэрилнэ. «Ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангаха талаар отличник» гэhэн тэмдэгээр тэрэ шагнагдаа. Раиса Нефедьевнаhаа гадна аппаратчик В. Л. Репинае, тушаан абагша Г. А. Архиповае нэрлэмээр. Химчисткын коллектив гурбадахи жэлээ ажахын тоосооной гуримаар ажаллажа байнхай.

Хүдөө нютагуудhаа захилнууд эндэ олоор ороно. Түрүүшын ээлжээндэ хүдөөгэйхидэй захил дүүргэхые эдэнэр оролдодог юм.

— Бэрхэшээлнүүд олон. Хилын саанаhаа асарагдажа табигдаhан машинанууд саг үргэлжэ эбдэрхэеэ hанана, запчастьнууд дуталдана. Хоорондоо өөhэдөө эбтэй хүдэлнэбди. Нэгэнэйнгээ хэдэг хүдэлмэриие алимнайшье хэжэ шадаха. Гэбэшье аппаратчик Валентина Репина бусадай дундаhаа шалгардаг лэ даа. Ехэнхи хүдэлмэри тэрэ бүтээнэ,— гэжэ химчисткые даагша Р. Н. Протасова хөөрөө hэн.

Е. СУРМАЧ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Л. Репина.

Авторай фото

Дэлгүүрэй экономико:

бодомжонууд, хараа шэглэлнүү[д]

ГАРЗАТУУЛХАГҮЙ ГЭЭ hАА...

Мүнөө дэлгүүрэй экономикодо орожо байхадаа, ям[illegible] хүдэлхэбибди, ямараар ажаhуухабибди гэжэ олонхи зо[illegible] доно ёhотой. Үнэн сэхээр ажаллаха гэhэн эрилтэ нэн түр[illegible] табигдаха гэжэ hананаб. Ажалшадай хүзүүн дээрэ [illegible] hан конторын хэдэн мянган алба хаагшадые, мэргэжэлт[illegible] кладовщигуудые сүлөөлхэ хэрэгтэй.

Барилгашадай, электро-гагнууршадай, бэшэшье хара [illegible] хэдэг зоной, малшадай, таряашадай багахан түлбэри [illegible] дань, захиргаанда хүдэлэгшэд үдэрөө дүүрэн сайлажа [illegible] гөөд, 300—400, мүн энээнhээшье дээшэ салин абадаг[illegible] рамтай. Жэшээнь, зарим совхоз, колхозуудта үхэр [illegible] үбшэндэ нэрбэгдээд үхэжэ байхада, унаа машина үгы [illegible] конторо соогуураа обооржо байдаг мэргэжэлтэд дайралда[illegible] даг. Олон ондоо эмхинүүдтэ хэды олон конторынхид мүн[illegible] саарhанай хоморто дэмы ехэ саарhа зреэлнэ гээшэб? Х[illegible] ехэ салин абанаб? Энэмнай юрын ажалшадай хара хү[illegible] олдоhон мүнгэн бшуу даа.

Үшөө үхибүүдээ багаhаань ажалда hургаагүймнай [illegible] лон үзэгдэнэ — залхуу, зайгуул, наркоман, то[illegible] ман гэхэ мэтэнүүд ушарна. Муухай хараалда, хүниие то[illegible] сохихо ябадалда hурана. Гэртээ үхибүүдээ хүмүүжүүлэн[illegible] интернат руу түлхеэд зариман амар hуудаг. Үгышье [illegible] багшанар түрэлхидтэ, түрэлхид багшанарта зэмээ [illegible] зэмэтэй хүниинь үгы. Минии hанахада, түрэлхид үхибүү[illegible] хадаа тэрэнэйнгээ hайн, ажалша болохын түлөө оролд[illegible] ёhотой. Мүн өөр тухайгаа бодожо үзэхэ, өөрыгөө шүүм[illegible] хэ, хэлэhэн үгеэ шүүжэ үзэхэ зэргэтэй. Улаан-Үдын [illegible] сэмбын комбинадай директор К. П. Альцман тон зүб [illegible] жэ хэлэнэ: «Үнгэрхэдөө ажаhуудаг гэрыемнай хэн нэгэн [illegible] управлениhээ ерэжэ, сэгаадаха, шэрдэхэ гээд hанаа [illegible] гараа хабсараад хүлеэжэ hуунабди». Үшөө: «Американ 7-то[illegible] хүбүүн трактор унаад, таряа тарижа байдаг. Харин бидэ 7-то[illegible] хүбүүмни велосипед унажа байhаар бү унаг, нюур, гараа [illegible] шулгалаг гээд hанаагаа зобожо байхабди».

Иигэжэ хэмhээ ехээр бөөмэйлжэ, эрхэлүүлжэ үндылгэ[illegible] дэмнай, үри хүүгэднай томонууд болоод, хоолойгоо [illegible] жээхэб? Илангаяа дэлгүүрэй экономикын үедэ — харюусал[illegible] гын эрид дээшэлээд, хэрэг ёhо мэдэлгын сэгнэгдэжэ б[illegible] хада, уридшаа түргэн, ухамайла бодомжолдог зо[illegible] бшуу.

Хэрбээ экономическа шэнэ байдалда өөhэдыгөөшье, [illegible] бүүдээшье хохидуулхагүй гээ hаа, эрдэм номдо ул[illegible] гаар, ажал хүүлэжэ hургая.

С. ЦЫБЕНОВ.

Закаменск хото.

Совет орон дотор

ВЛАДИВОСТОК. Гайхамшагта совет физик, Нобелевскэ шангай лауреат академик Игорь Евгеньевич Таммда зорюулагдаhан хүшөө эндэ нээгдээ hэн. Примориин хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейн үүсхэлээр Эсэгэ оронойнгоо урда айхабтар ехэ аша габьяатай байhан урда жэлнүүдэй ажал ябуулагшадай нэрэнүүдые мүнхэрүүлхэ ябуулга эхилээ. Гүрэнэй ажал ябуулагша Н. Муравьев-Амурскида, Цусимска байлдаанда хабаадагшадта, бусадта хүшөөнүүд, дурасхаалай хабтагайнууд тогтоогдохоор хараалагдана.

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Хойто Осети дотороо эгээ түрүүшын эрэшүүлэй hүмэ Моздок хотодо бүридхэлдэ абтаа юм. hүмын байшан баригдажа эхилээ. Гансашье hүзэгшэ хүнүүдhээ бэшэ мүн Моздокско районой, автономито республикын зарим предприятинууд болон эмхи зургаануудhаа үргэл орожо эхилээ.

ДОНЕЦК. Улаан Хэрээhэнэй ба Улаан хахад hарын бүлгэмүүдэй холбооной нютагай областной комитедэй дэргэдэ «Геном», «Экон», «Элүүржүүлгэ» гэhэн гурбан бага предприяти байгуулагданхай. Хүүгэдэй үбшэнгүүдые hэргылхэ, оршон тойронхи дайдые хамгаалха хэрэгтэ, мүн эмнэлгын заншалта бэшэ аргануудые хүгжөөлгэдэ тэдэнэй ажал ябуулга шэглүүлэгдэхэ юм. Үндэр наhатай, ганса бэе хүнүүдтэ туhалхын тула предприятиин ашаг олзын зарим хубинь дамжуулагдаха юм.

ДАЛЬНЕРЕЧЕНСК (Примориин хизаар). Эндэхи «Курский» совхозой гүрэндэ худалдадаг hүнэй зургаанай нэгэ хубинь айлнуудhаа ородог юм. Мүнөө жэлдэ хоёр дахин ехэ hүн орохо ёhотой, юуб гэбэл, айлнууд олон мал баридаг болоо. Энэньшье гайхалгүй, юуб гэбэл, ажалша коллективэй соведэй шиидхэбэреэр совхоз үмсэдөө мал баридаг айлнуудта нэгэ үнеэндэ хараадуулан гурбан тонно үбhэ гүрэнэй сэнhээ хоёр дахин хямдаар худалдадаг, орооhоной зүйлнүүдээр хангадаг, сабшалан хубааридаг, транспорт үгэдэг болонхой. Тиигэжэ үмсын ажахынууд өөдэлжэ эхилээ, харин совхоз мал ажалай продукци гүрэндэ худалдаха талаар район соогоо түрүүшүүлэй тоодо ороо юм.

ВИТЕБСК. Үйлэдбэриин «Белмагистральавтотранс» нэгэдэлэй эндэхи ашаанай хоёрдохи автопаркын хүдэлмэрилэгшэд город шадарай «Россия» колхозой ажалшадтай харилсаа холбоон тухай хэлсээ баталhан юм. Хүдөөгэйхид жэл бүри 25—30 эрэ хашараг буруудые жолоошодто шахан таргалуулжа үгэнэ. Мяханай комбинадта тэдэниие тушаагаад, тушенко абадаг юм. Тэрэ жолоошод аян замда тэрэниие абажа ябадаг. Нэгэдэлэй хүдэлмэришэд ажахыда байрын гэрнүүдые, захиргаанай зургаануудые барижа үгэhэн байха. Ургаса хуряалгын халуун хүдэлмэриин үедэ хүдөөгэйхидтэ хүдэлмэришэдые, барилгын материалнуудые, техникэ үгэжэ туhалдаг.

ТАШКЕНТ. Дунда Азиин республиканууддай ба Казахстанай парламентын гэшүүд байгаали хамгаалгын асуудалнуудаар Ташкентдэ уулзалга үнгэргөө hэн. Энэ газар дайда дээрэ ажаhуудаг арадууд байгаалиин нөөсэнүүдые хэрэглэдэг гээд баталан абтаhан тогтоол соонь хэлэгдэнэ. Тиимэhээл байгаалиин баялигуудые сахин хамгаалха, бүтэмжэтэй зүбөөр хэрэглэхэ талаар ниитэ нэгэн политика зохёожо бэелүүлхэ шухала.

Бага һууринуудаа һэргээн хүгжөөе!

ҮНЭРЖЭН БАЯЖАХА ҮЛЭНТЭМНАЙ

яһала баян шэдэлтэй нютагайнгаа колхозой ондоо хүршэ колхозуудтай хамтаруулагдажа, Дүтэлүүр тосхон түбэй болоходоо, имагтал томо һургуулитай газарнуудые бэдэржэ, ишээ-тиишээ тарашоо болоо. [illegible] тосхондо малайнгаа бэлшээрине хараһан хэдэхэн айл үлэшөө бшуу. Үндэр һаһатай

гүрэншье, нютагай совхозшье зарим тэды туһаламжа хүргөө, баригалшадай хүсөөр [illegible] һургуулиин байшан баригдашоо. [illegible] нүүдые «һархяаг» мэтээр бодхообод. Мүнөө һургуулида 80 гаран һурагшад тоологдоно,

рэнэ. Һая болотор Закаменск городой 1-дэхи дунда һургуулиин буряад хэлэ, бэшэг заажа байһан энэ багша үшөө ехэ ажалтай болобо. [illegible] районой һайнаар һургажа байгаарнь, районо-ОНО-гой хүтэлбэрилэгшэд Үлэнтын [illegible] багшаар [illegible]

стажтай багшанар Б-Х. Б. Доржиева, З. Ш. Ринчинова, 3—7 жэлэй стажтай А. Р. Аюшеева, Л. Б. Доржиева, түрүүшынгээ жэл багшалжа захалһан С. Д. Ринчинова болон бусад һайндэртэ тон омогтойнууд, хүхюутэй соргойнууд байгаа.

Дүтэлүүрэй сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. Б. Шагдаров һайндэрые нээхэдээ: —«Үлэнтэ нютагта түрүүшын энэ һургуули 1935 ондо үүдэеэ сэлижэ, һургаашад ургаһан байна. Энэ эхин һургуули дүүр-

шан бариха түсэбтэй. Мүнөө үедэ эндэ һуража байһан Үлэнтын үхибүүд аба, эжынэрээ, аха, эгэшэнэрһээ үшөө ехэ суутай бүри ехэ эрдэмтэй болохо бэзэ гэжэ найдаад,—гэбэ.

Үдэнь КПСС-эй Захааминай районой хорооной секретарь Н. Т. Хабалов үгэ хэлээ.

Пенсионернууд Р. Г. Гармаева, Ц. Б. Доржиев, Захааминай [illegible] совхозой директор Д. О. Эрдынеев (булта эндэ һуралсаһан энэ һургуулиин дүүргэһэн) болон бусад үгэ хэлэхэдээ, һургаһан түрүүшынгээ багшанарые сэдьхэлэй дулаан үгэнүүдээр дурсабад. Эндэ 1935 ондо Хүурай-Цахирай Сэнгэ Дылгиров, 1939—1940 онуудта Баргажанһаа ерэһэн Зинзида Цыреновна Цыренова, Доржо Цыбенович Цыденов, хожомынь Үлэнтын Гонгор Лубсанович Лубсанов, Софья Булытовна Гонгорова, Дулма Дымбрыловна [illegible], Нина Нимбуевна Цыбикова болон бусад олон багшанар соргой залитайгаар хүдэлөө юм. Урданай багшанарай дурасхаалда, хүндэдэ болон һургуулиин ойн баярта зорюулагдажа, Дүтэлүүрэй соёлой байшангай дуу, хатарай ансамблиин, мүн һургуулиин багшанарай хүсөөр ехэ концерт хэруулагдаба.

болоһон үбгэд, хүгшэдшье үсөөрһэ, нютагай байдал һуниһэ туйлдаа хүрэжэ байгаа. Олоод 30 жэлэй саада тээ ухаатай сэсэн хүнүүд Үлэнтэ нютагай зонһоо мүнгэ зөөри суглуулаад, шэнэ һургуулиин байшан бариха гэжэ хараһан юм. Энэ үүсхэлые мүнөө Буряадай республикын финансын министр (тэрэ үедэ Захааминай арадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ байһан) Марат Галданович Намсараев дэмжээ һэн»,— гэжэ үлэнтөөрхин баяртайгаар дурсана. Бүхы район дотор болон ондоо тээзгүүршье ажаһууһан үлэнтөөрхинһөө ехэшье мүнгэн суглуулагдаа,

9-дэхи хүрэтэр классууд нээгдээ. 10 гаран багшанар хүдэлнэ. Багшанарай дунда үшөө хүрээгүй залуушуул бии. Байһан байгаа тэдэнэрһээ айл бүлэ боложо, Үлэнтэдэ шэнэ гэрнүүдые толлохо байна. Залуухан, сэбэрхэн багшанараа хараходаа, «Үнэржэн баяжаха дааб, Үлэнтэмнай»,— гэжэ нютагайхид омогорхоно.

Һургуулиин хүтэлбэриин мэдэлдэ 25 үхибүүдэй ясли-сад үгтөө юм. «Тиихэлээрээ һургуули-сад гэжэ нэрлэгдэхэдэмнай зүйтэй»,—гэжэ тус һургуулиин шэнэ директор, омогтой дорюун, зоригтой түгэлдэр Татьяна Сергеевна Будаева хөө-

рэдэхаа бшуу. Ямаршье хүндэ ажалһаа сухарилдаггүй эн абаритай Татьяна Сергеевна шэнэ түшаалдаа хамсыгаа шамаан хам оролсобо. Тэрэнэй эрхэ зоригоор лэ энэ һайндэр эмхидхэгдэжэ, олон зон суглараа. Айлшалан ерэгшэд шэнэ һургуулидаа үнэтэй сэнтэй бэлэгүүдые бэлэглэнэ. Үнгэтэ телевизор, хүгжэмэй үнэтэ хэрэгсэл, спортын зүйлнүүд гэхэ мэтэһээ эхилээд, һуралсалда тон хэрэгтэй ехэ зөөри сугларба. КПСС-эй райком, райОНО библиотекын номуудые бэлэглэбэ. Шэнэ багшанарташье бэлэгүүд барюулагдана. 21—30 жэлэй ажалай

гэгшэдэй дундаһаа ажал габьяагаараа бүхы Буряад орон соогуураа, мүн үшөөшье холо суурхаһан олон хүнүүд, түүхын эрдэмэй кандидат Б. Ш. Доржиев, физико-математикын эрдэмэй кандидат Н. Ю. Банзаракшеев, Буряадай хүдөө ажахын институдай багша К. А. Дамчинов, дүй дуршэл сэхэтэй врачнууд П. Б. Дамбаев, Э. И. Дашеева болон бусад олон эрдэмтэд, мэргэжэлтэд урган гараа юм. 1987 ондо арад зоной һанаагаар, хүсэ шадалаар баригдажа, ашаглалгада оруулагдаһан энэ һургуули үшөө ургэдхэгдэхэ. Ойрын жэлнүүдтэ шэнэ ехэ һургуулиин бай-

М. ГОНЧИКОВ,
манай корр.

Хүн ба үе саг

«АЖАБАЙДАЛ НАМАЙЕ ЭРХЭЛҮҮЛЭЭГҮЙ»

Очерк

[Түгсэхэл. Эхининь ноябриин 11-нэй номерто].

ЭСЭГЭ ОРОНОЙ АЛБАНДА

1934 оной апрель һарада Д. Ц. Бумбеев хэлэжэ хүдэлжэ байһан нүхэдтэеэ хахасаад, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэдэ жагсажа байгаа болоо һэн. «Буряад-Монголой үнэн» газетын коллектив Тагнуулай Главка управлениин Генеральна штабай мэдэлдэ нүхэрөө үдэшэһэн байна. Д. Ц. Бумбеевэй ажабайдалай аяар 25 жэлынь энэ албанда зорюулагдаа бэлэй.

Д. Ц. Бумбеев 1937 ондо Москва ошоходоо, Зүүн Зүгэй ажалшадай Коммунис университедэй профессор Э-Д. Ринчиногой хүтэлбэри доро Хитадтахи монголшуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй болон Манжуурда сэрэгэй-политическэ байдалай түүхын талаар материалнуудые үзэһэн байна. Һүүлэрнь тэндэһээ Тамбов училищияа бусажа ерэхэдээ, профессор Элбэк-Доржи Ринчино болон Улаан профессурын институдай шагнагшад Бато-Далай Томитов, Дугаржап Донгидон гэгшэдэй түшаагдаһан тухай дуулажа, гайхахын ехээр гайхаһан байна. Нютагайнгаа һайн танил хүбүүдэй иигэжэ эрьеһэн хуби заяан түшаа Дамдин Цыренович сүхэрэн бодомжолбо, тэдэнэй ямар шалтагаанаар хааг-даха байһанда харюу оложо ядаба. Буряад интеллигенциин дээжэ гэжэ һанажа, омогорхон ябаһан эдэ хүнүүдынь яахадаа «ангиин дайсан» гэгдэбэб? Иихэдээ дэлхэй дээрэ юун болож эхилээб? Галаб эрьелдэхэнь гээшэ гү?..

1937 оной август һарын шэб харанхы һүни тэрэ совет-хитадай хилэ дабажа, япон сэрэгэй эзэмдээд байһан Манжуурай гүн уруу шургажа ябаба. Энэ хари, хүйтэн газар дээрэ совет тагнуулай даабари дүүргэхэ ёһотой байба. Дайсанай талада ябахада, буруугаар гэшхэһэн нэгэшье һаа алхам бүхы юумэ панхаруутуулхаа байгаа. Тэрэнэй тэндэ хэды шэнээн саг болоһониие бү мэдэе, гансал эльгээһэн хүнүүд мэдээ бээз даа. Тиигэбэ яабашье тэрэ даалгабарияа гүйсэд дүүргээд, ямаршье гэмтэлгүй, бүри бүтэн зандаа бусажа ерээд, түрэл училищидаа хүдэлжэ эхилһэн юм. Дамдин Цыренович Бумбеевэй һургаһан курсантнууд сооһоо һайн командирнууд, политругууд боложо, Халхын-Голой тулалдаанда, мүн япон самурайнуудтай тэмсэлдэ бэеэ һайн талаһаа яһала харуулһан байха. Үсөөн бэшэ офицернүүдынь гүрэн түрынгөө үндэр шагналнуудта хүртөө юм. Тэдэнэй дунда Дандар, Гэлэг-Сынгэ, Намжил болон бусад байгаа.

Сэрэгэй хүн өөрыгөө мэдэдэггүй. Үглөөдэр тэрээндэ ямар захиралта үгтэхэб — бурхан мэдэхэ. 1939 оной аагуст соо Бумбеев Москва ерээд байба. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Сэрэгэй Академиин шагнагшадтай хамта Агуу Октябриин һайндэрөөр Улаан Талмай дээрэ болохо сэрэгэй жагсаалда хабаадахаар бэлэдхэл хэжэ эхилбэ. Совет сэрэгшэ Д. Ц. Бумбеев Улаан Талмай дээгүүр урматайгаар алхалаа.

Энэ һайндэрэй һүүлээр СССР-эй оборонын наркомой захиралтаар Д. Бумбеев РККА-гай Генеральна Штабай Тагнуулай главна управлениин дэргэдэхи совет сэрэгэй тагнуулай түбэй курсантнуудай Зүүн зүгэй отделенидэ һуража эхилбэ. Тэрэнээ дүүргээд, Монголой Арадай Республикада албанда байһан намтэртай юм. Энэ намтарынь хүшэр хүндэшье һэн. Тагнуулшан Дамдин нэгэтэ өөрынгөө агенттэй уулзахын тулада янгинама хүйтэн һүни тэмээгээр 90 километрые дабахэ болоо бэлэй. Харин зуниинь, аяма халуун үдэр, эмээл морёор эды шэнээн зайда губиие гаталһан байдаг. Зүгөөр эдэ бүхы даабарие Бумбеевэй гансаараа бүтээгдээгүйнь эли. Тиигэбэшье тагнуулшан бүхэн толгойгоороо харюусажа тусхай зорилготой байгаа бэзэ даа.

Имжэрхүү һургуули гараһан Дамдин Цыреновичые тагнуулшадай эхэнэр бүлэгтэ тусхай шадал заажа эхилбэ. Тиигэжэ байтараа, дахинаа Монгол элсэгдэжэ, сэрэгэй ахамад советник генерал Губинай орлогшо болгогдобо. 1945 ондо Монголой Арадай Армиин Главна штабай тагнуулай таһагай инструкторай туһалагша болоо һэн.

ДАЙНАЙ ҮЕДЭ БА ҺҮҮЛЭЭРНЬ

1945 оной июлиин 15-да Монголой Арадай Армиин гол хүсэнүүд Дариганга гэжэ газар шадар гол хүсэнүүдээ татаба. Забайкальска фронтын сэрэгэй морин оньһожоруулагдамал бүлэгэй частьнууд генерал И. А. Плиевэй командалга доро зүүн тээһээнь дүтэлжэ ябаба. Болохоёо байһан тулалдаанда бэлэдхэл захалаа һэн. Тагнуул илангаяа эршэтэйгээр хүдэлөө һааб даа. Түрүүшын «хэлэнүүдшье» баригдажа эхилбэ. Дайнай дүлэн соробхилбо...

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд Монголой Арадай Армитай хамта миллион сэрэгшэдтэй Квантунска армиие амжалтатайгаар бута сохёо бэлэй. Харин Д. Бумбеев 1945 оной октябрь соо бусадтай хамта Улаан-Баатар ерээ һэн. Хойто жэлынь Москвагаа дуудуулаа. Тиихэдээ ЗабВО-гой Политуправлениин тусхай пропагандын ахамад инструктораар томилогдоһон байгаа.

1950 он. Энэ жэлдэ Д. Ц. Бумбеев армиингаа олон жэлэй алба орхижо, түрэл Буряад ороноо бусаха золдо хүртэбэ. Тиигэжэ Яруунын, Хяагтын районуудай сэрэгэй комиссараар хүдэлжэ эхилээ һэн. Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ хори гаран жэлдэ алба хэһэн Д. Бумбеев подполковник нэрэ зэргэтэйгээр наһанайнгаа амаралтада гараа бэлэй. Тэрэнэй үбсүүндэ Улаан Тугай, Улаан Одоной орденууд, Эсэгэ Ороноо хамгаалгын дайнай хоёр орден, олон медаль ялардаг.

Тэрэ 1959 онһоо хойшо Улаан-Үдэ городто ажаһууна. Тиигэхэ зуураа партиина организациин хүдэлмэридэ хододоо эдэбхитэйгээр хабаадажа, журналистынгаа ажал ябуулга орхингүй, үргэлжэ бэшэжэ байгаа. Айхабтар баян намтарһаа залуу үетэндэ дамжуулха юумэнь яашаха бэлэй даа.

— Ажабайдал соо бүхы юумэн үзэгдэдэг гээшэ ха. Һайншье, муушье, баяртай, уйдхартайшье юумэн — бүгэдэ һууритай байдаг гээшэ,— гээд үниниэй коммунист хөөрөө һэн. —Тиигэбэ ябаашье ажабайдалаа би үнэн сэхэ хододоо ябааб гэжэ һананаб. Ажабайдал намайе эрхэлүүлээшьегүй һаа, хододоо эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг байгаа. Теэд тэрэнь дээрэ хаш даа,— гэжэ Дамдин Цыренович бүхы наһандаа тобшолол хэһэндэл, хэлээ бэлэй.

Үнэхөөрөөшье, иимэ ута аад, юрын бэшэ ажабайдал үзэһэн нүхэр Д. Ц. Бумбеев тухай энээхэн хөөрөөнэй хэмжээн соо дамжуулхань нилээд орёо байна. Теэд энээхэн сооһоо миниин һанахада, нилээд юумэ үзэһэн хүнэй гэрэлтэ образ харагдана бэшэ аал?

* * *

Дамдин Цыреновичэй намтар тухай хөөрөөд, бүхы наһаарнь хажуудань ябалсаһан Жибзема Будаевна тухай дурдангүй байха аргамнигүй. Тон зөөлэн, налагай дулаан абари зантай, бүхы юумые зүбөөр ойлгожо, сэгнэжэ шадаха дэлгэр баян сэдьхэлтэй энэ эхэнэр нүхэрэйнгөө ёһотойл түшэг тулгууринь болоһон гээшэ. Эдэ хоёрой басаган Лида инженер-технолог юм. Баяр гэжэ ээ хүбүүниинь—студент. Иимэ баян намтартай һагаса баабайгаараа тэрэ омогорхохол ёһоорсо омогорходог.

С. ХАНДАЖАПОВ,
журналист, партиин ветеран.

Номой жэлэ ба ужэлэ

«АЛТАН ХАРААСГАЙ» БА БУСАД

...үбгэд... Долоон үбгэд... ханатай гэрэй хойморто урда сагай үльгэр хүүдаа хөөрэлдэжэ һүниин сэлмэг огторгойдо томоотойхоноор [illegible] толгойнуу[illegible] татан һууһандаа. Нютагай үбгэдэй найман ханатай гэрэй [illegible] алтан хараасгайнууд оронод, гаранад. [illegible] бараануудынь ша[illegible] гэдэһэн уурхай соо [illegible] ндана. Мүнөө найман тоонотой гэрнүүд болошонхой. Хүдөө тиимэ гэрнүүд тон ушарһаа боложо, [illegible] руу алтан хараасгайнууд ниидэжэ ерэхээ [illegible]. Мүн найман ханатай [illegible] сагай үргэн сасуушье хоёр, гурбан долоон үбгэдэй суг[illegible] түүхэ, үльгэр, домог хөөрэлдэхэ ушарай [illegible] һоо боложо, эдир [illegible] түрэл хэлэ, арадай зохёол мартажархидаг бодол сэдьхэлдэ түрэжэ арадай эгхэн [illegible] босорол, абари зан, [illegible] аалиаршье һаа, байна. Теэд урданай [illegible] юумэнэй гэдэргэ хүлеэжэл байха [illegible] мүнөө хубилган [illegible] үе саг маанадта [illegible] этигэл, найдал уран Владимир Тулаевай [illegible] үйлдые уншахада бэ[illegible] Тулаевай «Долоон [illegible] алтан хараасгай»., «Хү[illegible] номууд тухай би

[illegible] Тулаев Луу жэлэй [illegible] жаганаан доро Эр[illegible] түрэһэн намтартай. [illegible] Эсэгэ Ороноо [illegible] дайн эхилжэ, тэрэ Жамбал Ешеевич Ту[illegible] Ороноо хамгаалхаяа [illegible] мордоһон юм. [illegible] ангуушан байһан [illegible] снайпер боложо, [illegible] мэргээр сохижо, Ге[illegible] зэргэдэ хүртэһэн [illegible] хадаа үдэр һүни[illegible] зрхэгүй нюуса га[illegible], хооһо нойтоор [illegible] һалгадаг бай[illegible] хэды зориг хэрэг[illegible] зориг уран зохеол[illegible] Владимир Тула[illegible] гэжэ би гэршэл[illegible]. Уран зохёол бэ[illegible] тиимэшье хүнгэн [illegible] юумэн бэ[illegible] бодолдоо абажа [illegible] хэдэн дахин [illegible] буулгажа дэп[illegible], залгахаш. Нэ[illegible] бөөмэйлһэн шэн[illegible], харгы замдань [illegible] Уншагшадай дура бу[illegible] зохёол бэшэхын [illegible] шэн зориг хэрэг[illegible] Тулаевай зо[illegible] уншахада, ойлго[illegible]. Юуб гэхэдэ, ав[illegible] дээрээ тон на[illegible] занщалтай. Энэ [illegible] хүнэй шухала [illegible] ааб даа.

[illegible] Володиин эжы [illegible], түрэл Таһархай [illegible] юм. Багахан [illegible] хүбүүн бай[illegible] үбгэдэй хэлсэдэг [illegible], домогуудые шаг[illegible] шиирэтэ хабша[illegible] байгаа. Илангаяа [illegible] Шожойн Шалдуу [illegible] үльгэр, түүхэ, до[illegible] тохёолдоһон ушар[illegible], һонёор хөөрэ[illegible] байһан хүн юм һэн. [illegible] сүлөө сагтаа [illegible] һаа, нютагай [illegible] үбгэд сугларжа хөө[illegible] Шалдуунай үбгэн ба[illegible] абалсаад лэ яба-

[illegible] арадай түүхэ, үль[illegible] һаа наһан эхиеэ [illegible]. Һургуули, зун[illegible] суггаа үбһэ [illegible] ажал... Гэрһээнь хо[illegible], һургуулида һураг[illegible] хүн зориһондоо гэ-

аал? Бии, үгы юумээрээ нүхэдөөрөө хубаалсаха. Толгынгоо дунда һургуулиие дүүргэжэ, Буряадай гүрэнэй багшанарай дээдэ һургуулида орожо һуралсаһан байха. Тэрээнтэй хамта дайнай шэрүүн дүлэтэ байдал соо түрэжэ үдэбэшье, һүбэлгэн ухаатай сасуу үетэн һуралсаа һэн. Мүнөө тэдэнэй зариман мэдээжэ эрдэмтэд, журналистнууд, уран зохёолшод болонхой. Даша Башинов, Михаил Зомонов—эрдэмтэд. Уран зохёолшод Л. Тапхаев, Г. Дашабылов. Эдэ нүхэд дээдэ һургуулида орохоһоо үрда өөрэд өөһэдын нютагһаа эхи абаһан харгыгаар уран зохёол руу орохо бодол зүрхэ сэдьхэлэйнгээ нэгэ буландань нангинаар тахяад ябажашье болоо. Хэды тиигэбэшье, ууган буряад түрэл хэлэ, бэшэгээ, ёһо заншалаа, үльгэр, түүхэ, домогуудаа мэдэхэ байгаа гэжэ хэлэлтэй. Дээдэ һургуулида һурахадаа, буряад болон бэшэшье хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн уран зохёолой дээжэнүүдтэй танилсажа, зохёохы хэрэгээ нөөсэ дүй дүршэл абаһан хүбүүд юм даа. Мүн тэндэ бэшэгэй өөрын онсо маяг олохо аргатай байгаа. Буряадай зохёолшодой дунда мэдээжэ боложо ябаһан Балдан Ябжанов, Шагдар Байминов, Будажаб Машкинов болон бусад Түнхэндөө ажаллажа байгаа. Владимир Сыренов Владимир Халхуев хоёр эршэтэй бэшэжэ эхилээ. Гадна дороһоо үдэһэн залуу бэшээшэд гаража ерээ һэн. Һургуулида һуража байһан Ардан Ангархаев, Борис Сыренов, Илья Намсараев, Элбэг Манзаров болон бусад далайн долгиной эбхэрээн мэтэ уран зохёолой эрьедэ ерэжэ дүтэлөө. Тэрэ гэһээр «Мүнхэ Сарьдаг» литературна нэгэдэл һэргээд, мүнөө манай зэргэдэ СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной 6 гэшүүд тоологдоно. Энэ хэрэгтэ Владимир Жамбаловичай оруулһан хубита ехэ даа.

Альган дээрэм В. Тулаевай «Долоон үбгэд» гэжэ нэрэтэй дүрбэн онтохонуудыэ багтааһан согсолбори ном. Энэ ном Буряадай номой хэблэлээр 1974 ондо гараһан юм. Эндэ оруулагдаһан дүрбэн онтохонуудые уншахада, тон һонирхолтойшье, хэрэгтэйшье байхань дамжаггүй.

Бага наһандаа үльгэр, түүхэ, домогуудай гуламтада ойрохон байһан хадаа уран зохёолшо түрүүшын алхам хэхэдээ, онтохонуудһаа бүридэһэн энэ ном уншагшадтаа бэлэглэһэн юм. «Долоон үбгэд» гэжэ ном соогоо «Алтан бэһэлиг», «Эсэгын захяа», «Алтан бумба» болон «Долоон үбгэд» гэһэн дүрбэн онтохонуудые оруулжа, наһатайшье, эдир залуушье уншагшадые хужарлуулаа һэн. Тус ном соо ороһон онтохонуудай хэлэн тон тодорхой, ойлгосотой. Онтохоной жанрта тааруу хэлэн дээрэ бэшэгдээ гэжэ тэмдэглэлтэй. Онтохонууд соо байха ёһотой литературна зүйлнүүдшье бии. Тэдэнэй сюжедүүд зүбөөр табигданхай. Бар хүсэтэ ан, һүбэлгэн, ухаатай, хүсэ ехэтэ үгытэй хүбүүд, баатарнууд, сэсэн хаанууд, инаг дуранда үнэн дангина хүүхэд, шолмос, шүдхэрнүүд хара һанаатаншье онтохонууд соо хүмүүжүүлгын үйлэдэ хабаадалсанад.

— Байза, уйдхар гасаланһаа уйлажа һалаагүй гэлсэгшэ бэлэй, ахалагша хаанай ядархада, албата зониинь гэжэ байдаг бэшэ гү, магад, гүрэн түрэ соом намда туһалха хүн олдохо аалам—гэжэ «Алтан бэһэлиг» онтохон соохи хаан албата арад зондоо найдан түшэглэнэ. Арад зон соо баатар хүбүүд олдохоороол олдоно.

«Долоон үбгэд» гэжэ онтохоной сюжет тон һонирхомоор табигдаһан юм. Баһал үгытэй

Байгаали, гэрэй амитад, алтан загаһан, лусууд тодорхой һуурияа «Алтан бумба» гэжэ онтохон соо олоод байна. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, «Долоон үбгэд» гэһэн түрүүшын ном авторай хоёрдохи —«Алтан хараасгай» гэһэн повесть болон рассказуудай номдо хүрэхын нэгэ табсан боложо үгэһэн ха. Арадай аман үгын үндэһэн дээрэ литературна арга боломжо хэрэглэн онтохонуудые бэшэхэдэ, тиимэшье хүнгэн бэшэ. Энэ талаар В. Тулаев түрүүшын номһоо яһала дүй дүршэл олоһон автор болоно. Хожомынь тэрэнээ хэрэглэжэ «Алтан хараасгай» ном соогоо энэл нэрэтэйгээр бэшэгдэһэн повесть оруулаа һэн. Тус повесть хадаа өөрын бага наһанай үетэн нүхэд тухай домог болоно гэхэдэ, алдуу болохогүй. Арбан хоёртойхон Дашаадайн ажабайдал түрүүшын номой геройнуудые һануулжа болоно. Автор тэрэ дайнай хойто жэлнүүдтэхи үеын үхибүүдэй ямар байдалда ороһон тухай хөөрэнэ. Наһанай, ажаһуудалай хүшэр хүндэ байдалда ябаһан үетэниие саг хүдэржүүлдэг, хүмүүжүүлдэг бэшэ аал? Ажалай дүй дүршэл, зүһэм хилээмэнэй үнэ сэн ойлгохын тула тараа холгоохо, нилээд хүлһэ адхаха болоно бшуу. Аха заха үбһэшэдтэй суггаа хүдэлһэн Дашаадай энэ замаар ябана. Тус повесть хадаа ганса ажалай хүмүүжүүлгэ бараад ябашанагүй. Харин эндэ сэдьхэл бодолой хүмүүжүүлгын талатай гэжэ тэмдэглэлтэй. «Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа» гэжэ араднай хэлсэдэг. Дашаадай хүбүүнэй хүмүүжүүлгэдэ аха нүхэд өөһэдөө мэдэншьегүй хубитаяа оруулнад. Жэшээлхэдэ, Жалсарай үбгэн найман ханатай гэрэй тооноор орожо ерэһэн алтан хараасгайнуудта үхибүүн шэнги баясана. Харин мүнөө Жалсарай үбгэн «Эдэниие дайлаа һааш арһыеш хуулахаб»,—гэжэ хүбүүе занана. Энэ наһанай тон ехэ удхатай хэшээл боложо үгэнэ. Хожомынь Дашаадай ан шубуудые хайрладаг боложо, браконьер Доноб Шоноевые үзэн ядана. Тус повесть үзэсхэлэнтэ һайхан байгаалида ямар анхарал хандуулагдахаб гэһэн асуудал урдамнай табина. Энэ талаар автор зүрхэ сэдьхэлээ үбдэхөөжэл ябадаг хүн юм.

«Алтан хараасгай» гэжэ повестьһоо гадна ном соо энеэхэ ушарта ороһон хүнүүдэй ябадалнуудые харуулһан шог ёгто «Шойдоной һонирхол», «Баабгайша Хайдаб», «Хүшүүргэ хаялга», «Мэргэн ангуушан», «Хүбүүхэн унагахан хоёр», «Боро хараанаар донгодоһон тахяа» гэһэн рассказууд оруулагданхай. Тус ном авторай уран зохёолой удха түгэлдэр гүнзэгы болоһые, оюун бэлигэйнь үшөө хурсадаһые харуулна. Ерээдүйн эдиршүүлые сэдьхэлээрнь хүмүүжүүлэн баян болгохо, амиды байгаалитай тэдэниие жэншэдгүй холбожо хүмүүжүүлхэ темэ ном соо ялас гэжэ тодороод байна.

Мүнөө алтан табин наһанайнгаа табсан дээрэ гараад байхадаа, уран зохёолшо Владимир Тулаев «Хүлеэлгэ» гэжэ нэрэтэйгээр шэнэ, гурбадахи номоо бэлдэжэ, Буряадай номой хэблэлээр гаргуулхаяа байна. Тус ном соо «Хүлеэлгэ» гэжэ повесть болон рассказуудаа оруулланхай юм. Энэ номынь хадаа урдахи хоёр номойнь үргэлжэлэл мэтэ болоһон ушартай, тэдээндэ орходоо үшөөшье һонин, удха түгэлдэр гүнзэгы ном болоо гэжэ би хэлэхэ байнаб. «Хүлеэлгэ» танай хужар болог.

Уран зохёолшо Владимир Тулаев зохёохы ажалайнгаа абьяас соо ябана.

жэ Володя хүн боложо үндыжэл ябаа. Дайнай үеын үхибүүд! Тэдэнэй олонтойнь энэ наһанай харгыдань золгоһон хүнби. Тэдэнэр хүнүүдтэ яһала зөөлэн һайн хандасатайнууд юм. Энэ хадаа хатуу шэрүүн байдалда хайруулагдажа, поэзиин үгөөр хэлэхэдэ «нимгэн сэдьхэлтэйнүүд» болошоһон бэшэ

хүнэй хүбүүн һүбэлгэн ухаатай байжа, далан хэлэтэй болоно. Ан арьятанай, шубуу шонхорой хэлэнүүдые мэдэжэ, ехэ туһа хүргэнэ. Далан Хэлэтэ Аригуун Бүүбэйн образ һануулха юм. Онтохонууд соохи һайн талын геройнуудай образ хүн зониие хүмүүжүүлхэ зорилготой.

Ж. ЮБУХАЕВ,
поэт.

НАЙМААШАД ҺУРАДАГ

Улаан-Үдын кооперативна техникумэй 60 жэлэй ойдо

Улаан-Үдын кооперативна техникум СССР-эй Арадай комиссариадай Соведэй шиидхэбэреэр 1930 ондо нээгдэһэн юм.

Тэрэ 1930 онһоо 1936 он хүрэтэр Троицкосавск (мүнөө Хяагта) хотодо оршодог байгаа. Һүүлээрнь Улаан-Үдэ нүүлгэгдэжэ, Батарейкэдэ түбхинэһэн, харин 60-аад онуудаар мүнөө байһан байрадаа орожо түбхинэһэн түүхэтэй.

Манай техникумэй бүхы түүхэ Буряадай республикын эд хэрэглэгшэдэй кооперациин түүхэтэй таһаршагүй холбоотой юм. Гушаад онуудһаа эхилжэ, республика соомнай промышленность болон таряан ажахын хүгжэжэ эхилхэдэ, худалдаа наймаашье баһал хүгжэлсөө. Тиихэдэнь наймаанда хүдэлхэ мэргэжэлтэдэй олоор хэрэгтэй болоһониинь мэдээжэ. Тиимэһээл иимэ кадрнуудые бэлдэхэ гуламта манай техникум болоо бшуу.

Буркоопсоюзай кооперативна техникум республикынгаа гүрэнэй худалдаа наймаае шье кадрнуудаар хангадаг гээшэ. Гүрэнэй наймаанда хүдэлхэ дундуур шатын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ һуралсалай газар республикадамнай мүнөөшье болотор үгы ха юм.

1930 ондо нээгдэһэнһээ хойшо манай техникум нэгэшье үдэр таһалгаряагүйгөөр хүдэлнэ. Дайнай үеын хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ һуралсалай болон хамтын байранууд госпиталь болгогдоһон байгаа. Уйтан байра соо хоёр, заримдаа гурбаншье халаанда хэшээлнүүднай тиихэдэ үнгэргэгдэдэг һэн. Мебель байгаагүй, учебнигүүд болон һуралсалай талаар түхеэрэлгэнүүд дутадаг һэн. Тиимэ мүртөө фронтдо туһалдаг байгаабди. Тэрэ үеын техникумэй коллектив хубиингаа нөөсэһөө суглуулжа, хамта дээрэ 55 мянган түхэриг мүнгэ фронтдо эльгээһэн түүхэтэй юм. Тэрэ мүнгэнэйнь 22 мянганиинь облигацяар «Улаан-Үдын кооптехникум» гэһэн танк хэхэ хэрэгтэ дамжуулагдаһан байна. Тэрэнэйнгээ түлөө техникумэй коллектив Верховно Главнокомандалагшын зүгһөө баяр баясхаланда хүртэһэн юм.

1944, 1945, 1946 онуудта манай техникум дүүргэһэн һурагшаднай Баруун Украина, Баруун Белорусси, Карело-Финскэ АССР һэргээлсэхэ хүдэлмэридэ хабаадаһан байдаг.

Техникумэймнай байгуулагдаһаар 60 жэл үнгэрбэ. Энэ сагай хугасаа соо манда 11мянган шахуу мэргэжэлтэд бэлдэгдээ. Элдэб үедэ бидэ бухгалтернуудые, хиналтын хүдэлмэриин мэргэжэлтэд болон товароведүүдые, худалдаа наймаа эмхидхэгшэд болон ниитын эдеэ хоолой технологуудые бэлдэдэг һэмди.

Буркоопсоюзай кооперативна эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй болон республиканска потребсоюзай правлениин аппарадайшье олонхи хүтэлбэрилхы түшаалтад болон хүдэлмэрилэгшэд манай техникум элдэб үедэ дүүргэһэн байха. Тиимэһээ Улаан-Үдын кооперативна техникум Буряадай республикын кооперативна кадрнуудые бэлдэдэг хүүдинсэ гэжэ нэрлээ һаамнай, жааханшье алдуу болохогүй байна.

Тэрээнһээ гадна манай техникум областьнууд хоорондын хэлсээнэй ёһоор Тува, Якад, Шэтын область болон Приморриин хизаар руу мэргэжэлтэдээ эльгээдэг заншалтай.

Үнгэрһэн эдэ олон жэлнүүдэй турша соо техникумдэ өөрын тодо заншалтай болоһон багшанарай эбтэй эетэй, бата бэхи коллектив бии болоо. Эгээ мүнөө манда 15—20 болон дээшэшье жэл хүдэлжэ байһан, ажалай баян дүршэлтэй 37 мэргэжэлтэ багша заана гээшэ, 14 багшамнай совет потребкооперациин отличнигай, хоёрнай «Буряадай ССР-эй габьяата багша» гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй.

Техникумэй хүтэлбэри материально-техническэ үндэһэ һуурияа бэхижүүлхын тулада бүхы арга боломжоо хэрэглэдэг байна. 60 жэлэйнгээ ойн баярые тэмдэглэжэ байхадаа, үнгэрһэн үеэрээ омогорхон, ерээдүй руугаа найдалтайгаар харанабди.

Гэхэ зуура энэ ойнгоо баярые тэмдэглэжэ байхадаа, манай техникум хэзээ нэгэтэ дүүргэһэн аад, мүнөө эндээ амжалтатайгаар багшалжа байһан Лидия Бусоевна Бубеева, Зоя Федотовна Хамганова, Маргарита Ивановна Попова, Мария Александровна Матвеева, Мария Евдокимовна Чистякова, Раиса Михайловна Бубеева гэгшэдые дурдангүй гарахын аргагүй байна. Һүүлэй хэдэн жэлэй турша соо мүн лэ хэдэн шабинарнай мандаа ерээд, урматайгаар хүдэлжэ эхилэнхэй. РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша, Буряадай ССР-эй худалдаа наймаанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ, дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ һураһан Федор Кондратьевич Заболотский техникумэйнгээ директорээр хори гаран жэлдэ хүдэлһэн байна.

Эндэ дурдагдаһан ба дурдагдаашьегүй нүхэднай манай техникумдэ кадрнуудай бэлдэгдэхэ хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулһан, оруулжашье байна.

Тиигэбэшье хэзээ нэгэтэ багша шаби хоёр байһанаа, мүнөө нэгэ хэрэгэй түлөө хамта оролдожо ябаһан нүхэд болоод байһан багшанараа харахадаа, иимэ һайхан заншалнай хододоо мүнхэ байһай гэжэ һанагдана.

Э. ПАРНАЕВ,
Улаан-Үдын кооперативна техникумэй директор.

Селенгинскын 1-дэхи дунда һургуули дүүргээд, Люда Власова институдта орохо гэһэн аад, шадаагүй һэн. Тиигээд нютагайнгаа 3-дахи дунда һургуулида пионервожатаар хүдэлхэ гэжэ шиидэһэн байгаа.

— Үхибүүдтэй хүдэлхэдэ, ехэ һонин байна,— гэжэ тэрэ хөөрэнэ,— Тиимэһээ би багшанарай институдта заатагүй орохоб. Үхибүүдтэ дуратайб, тэдэниие хүмүүжүүлгэдэ бүхы наһаяа зорюулха хүсэлтэйб.

Люда 1-дэхи — 3-дахи классуудай багашуулые мүнөө үедэ хүмүүжүүлдэг юм. Басаганай хүтэлбэрилдэг «Бригантина» гэжэ отрядта 1—4 классуудай хүбүүд, басагад хамтардаг юм.

Энэ фото-зураг дээрэ Людмила Власова 3-дахи «Б» классай һурагшадтай хамта отрядайнгаа журнал шэмэглэжэ байна. Энэ журнал соо отрядай түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилээд, бүхы үйлэ хэрэгүүд тухайнь бэшэгдэжэ, фото-зурагууд наагдажа байдаг юм. Жэл бүхэндэ журнал классһаа класста дамжуулагдадаг.

М. СУТУРИН.
Авторай фото.

ХИЛЫН САНАҺАА · ТАСС · АПН ·

ПЕКИН. Мүнөө жэлдэ хитад таряашад айхабтар ехэ амжалта туйлаба гэжэ КНР-эй худалдаа наймаанай министр Ху Пин тэмдэглэбэ. Аграрна хүдэлмэриин талаар эндэ болоһон зүблөөн дээрэ тэрэ үгэ хэлээ юм гэжэ «Цзинцзи Жибао» газетэ мэдээсэнэ.

Мүнөө жэлдэ бүхы дээрээ 420 миллион тонно ороохон үйлэдбэрилэгдэхөөр хүлеэгдэнэ, гэжэ министр мэдээсэнэ. Нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада, энэнь 15 миллион тонноор ехэ. Ургамалай тоһо үйлэдбэрилгэ 500 мянган тонноор баһал дээшэлхэ ёһотой. Мүнөө жэлдэ 5 миллион тонно тоһон үйлэдбэрилэгдэхэ.

Ороохоной ургаса саашадань дээшэлүүлхээр таряашадые урмашуулхын тула Хитадай арадай банк ороохо худалдажа абаха зорилгоор 60 миллиард юань нэмэжэ һомолоо һэн. Иимэ араар 2 мянган он тээшэ жэл бүри 500 миллион тонно ороохо хуряадаг болохо юм гэжэ Хитадта тоолоно. 10 жэл болоод оронойхүн зониие тэжээхын тула имагтал эды шэнээн ороохон орондо хэрэгтэй болохо.

ДУБЛИН. Ирландиин Республикын түүхэдэ түрүүшынхиеэ президентын тушаалда эхэнэр хүн һунгагдаба. Энэмнай Дублин хотын юрист 46-тай Мэри Робинсон болоно. Ноябриин 7-до үнгэргэгдэһэн һунгалтын дүнгүүдые согсолходо, оронойзүүнэй хүсэнүүдэй кандидат М. Робинсон 52 процент дуу абаба гэжэ мэдээжэ болоһон байна. Хүтэлбэрилхы Фианна Файл партиин түлөөлэгшэ, премьер-министрэй орлогшонь байһан Б. Лениханай түлөө һунгагшадай 48 процентнь дуугаа үгэһэн байгаа.

Хүнүүдэй социальна эрхэнүүдые хамгаалдаг байһаараа шэнэ президент оронойхүн зоной дунда мэдээжэ болоо юм. Национальна парламентын дээдэ палата болохо сенадта хоёр дахин һунгагдахадаа, хуушанай үзэл баримталдаг католическа Ирландиин хуулинуудые зөөлэрүүлгэдэ М. Робинсон туһа нэмэри хэһэн байгаа.

Декабриин 3-да М. Робинсон гүрэнэй толгойлогшын тушаал хуулитаар бэелүүлжэ эхилхэ юм.

БЕРЛИН. Газарай правительство ба хотын олониинтэ Берлинэй ханын унагаагдаһаар нэгэ жэлэй ойе тэмдэглэбэ. Урданай хилэ шадарай хиналтын пунктын һуури дээрэ дурасхаалай самбар үлгэгдэнхэй. «1989 оной ноябриин 9-дэ эндэ түрүүшынхиеэ Берлинэй хана сэлигдэһэн байгаа» гэжэ тэрээн дээрэ бэшээтэй.

Энэ ойтой дашарамдуулан, ФРГ-гэй хэдэ хэдэн политическэ ажал ябуулагшад мэдүүлгэнүүдые хэһэн байна. Дэмжэлгэ, хамгаалалга эгээл ехээр хэрэглэһэн хүнүүдэй граждан эрхэнүүд тухай һайндэрэй оршон байдалда һанажа ябаха хэрэгтэй гэжэ СДПГ-гэй түрүүлэгшын орлогшо Вольфган Тирзе тэмдэглэбэ. Оронииe нэгэдүүлгын хүшэр хүндэ асуудалнуудые нэгэн һаналтайгаар шиидхэхыень ГДР-эй арадай палатын урданай президент, ФРГ-гэй правительственна кабинедэй мүнөөнэй министр Сабине Бергман-Поль зүүнэй болон баруунай немецүүдые уряалаа һэн.

ТАМЧЫН БАРТАА, ХАРГАНАА-БУРГАНАА...

Тамчын дасанай байгуулагдаһаар 250 жэлэй ойе угтуулан

Байгша оной январиин 28-да манай газетэдэ «Хандиб табихыетнай уряалнабди» гэһэн гаршагтайгаар Галуута-Нуурай поселково Советдэй хандалга толилогдоһон байна. Хамбын хүреэн байһан Тамчын дасаниие һэльбэн шэнэлжэ, нээхэ хэрэгтэ хуби нэмэриеэ оруулыт гэжэ тэрээн соо уряалагдаа һэн.

Һайн һайхан энэ уряае Сэлэнгын районой хүн зон, ажахынууд дэмжэжэ, бүтэн үлэһэн хоёр дасангайнь нэгэндэ һэльбэн шэнэдхэлгын хүдэлмэри мүнөө үедэ гол түлэб түгэсхэгдөөд байна. Тэрэ нээгдэхэ дүтэлэнхэй. Болзорыень тодорхойлхын тула багшанарай институтда суугтаа һураһан нүхэр — Булат Зориктуевтай уулзаха гэбэб. Юундэб гэхэдэ, 1991 ондо гүйсэхэ Тамчын дасанай байгуулагдаһаар 250 жэлэй ойе о л о н и и т э республика соо тэмдэглэхэ байгаа, тиихын тула зарим тэды ябуулга хээд туршахам, энэмнай үнэндөө Буддын шажанай Буряад орондо анхан дэлгэржэ захалһанай ой болоно ха юм гэжэ бүри үнгэрэгшэ үбэлдөө нэгэ уулзахадаа тэрэ хэлэһэн юм. Буряадай эрдэмэй түбтэ хүдэлдэг, түүхын эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэтэй юм гэжэ нэмэе.

Ээлжээтэ амаралтадаа байбашье, Булат Раднаевич урид намда хэлээшэеэ шууд бэелүүлэн, тиихэһээ байтагай Сэлэнгын районой Буддын шажанда һүзэглэгшэдэй бүлгэмэй түрүүлэгшын орлогшо болонхой, нээгдэхэеэ байгаа дасанай хэрэгүүдээр сүм ээлэгдэнхэй байба.

— Нээгдэхэ дүтэлэнхэй. Ивалгын дасантай энэ асуудалаар холбоотой байнабди. Тамчын дасан тээшэмнай ехэ дасан байһан ха юм даа. Тиимэһээ хэды ламанар, хэд тэндэ һууха ёһотойб гэжэ урид һайса тодорхойлхо хэрэгтэй. Шэрээтэшье тэндэ томилогдохоодоо болохо. Юрэдөөл, ноябрь һарын хахадлатар нээгдэхэдээ болохо,— гэжэ Булат харюусаба.

Командировкодо байхадаа, сентябриин хахадаар һэльбэн шэнэдхэлгын хэр ябажа байһанаар һонирхожо, Тамчын дасанда хүрөө һэмди. 1967 ондо гол дасангыень миил холоһоо түрүүшынхиеэ хараһан юмби. Буряад ороной бүхы дасангуудай һандаргагдаад байхада, тииһээ тиитэрээ хүдэлмэришэдэй поселогто аяар дүрбэн дасангай бүтэн үлэһэниинь гайхалтайл юм даа.

Энэ дайда, эдэ дасангууд 250 жэл соо юу үзөөгүйб даа. Илангаяа һүүлшын далаад жэл уйдхартай байгаа. Хубисхалай һүүлээр эндэ буряадуудай бүгэдэ хуралдаан боложо, элитэ ажал ябуулагшад хабаадаа һэн. Буряад арадай ажабайдал, эрдэм соёл һэргэн хүгжэхэ гэжэ тэрэ үеэр бии болоһон найдал удаадахи жэлнүүдтэ бүдүүлигээр хэлмэгдээ гэжэ мэдэнэбди. Үнгэржэ ерэхэдээ, энэ дасан түмэр харгы бариһан хаатаржан зоной түрмэньшье болоод байгаа ха юм. Энэ тала, гүбээ, хадануд уйлаха, бөөлэхэ шадалтай һаа, Галуута нуур һабаһаа халижа, замхашагүй уйдхартай абяан тэнгэри хүрэтэр зэдэлхэ байгаа...

Там, там Тамчын бартаа есть,

Харганаа-бурганаа есть,

гэжэ минии аха багадаа дууладаг һэн ха. Үнэхөөрөөшье тойроод харганаа, дэрһэн, ая, ганга... Үшөө шулуунууд. Хайшаашье хара, ягаабтар үнгэтэй шулуунууд. Нуурай хойто, баруун эрьеэр шорой, тооһоор үрхирһэн нимэл ялан талада бидэ булта өөдөө болоо ха юмбибди.

Дасан Тамча һууринай баруун-урда захада оршодог юм. Тойроод хуу гэрнүүд баригдашанхай. Урда тээһээ дүтэлхэдэ, тон түрүүн гурбан дабхар Согшон дасан харагдана. Г ү р э н э й хүсөөр гуша гаран жэл соо һэльбэн шэнэдхэгдэжэ байһан тус дасан тэрэл хэбээрээ байна. Нээгдэхэеэ байгаа дасан урданай Шоймрын дуган соо түхеэрэгдэжэ байгаа юм. Тэрэ Согшон дасанһаа баруулжаа хоёр зуугаад метртэ оршоно. Нүгөөдэһөө хэмжээгээрээ багашаг, хоёр дабхартай. Доодо дабхарайнь шулуун хананууд сагаадагданхай. Үүдэ, нюур талань, сонхын хүреэнүүд заһабарилагдажа, шэрдэгдэнхэй. Досоо таланьшье шэрдэгдэнхэй. Теэд сонхоор шагаахада, үшөө хооһон...

— Табиха, дэлгэхэ бурхадые хаанаһаа абаха гээшэбта?—гэжэ һурабаб.

— Түүхын музейһээ саг зуураар абаха гэһэн хэлсээн бии— гэжэ Булат дуулгаба.— Харин хожомынь тэдэ дасанда дамжуулагдахадаа болохо.

— Үгы, Булат, һуража байхадаа, ши тиимэ һүзэгтэй гэхээр бэшэ хамнайш. Ягаад энэ бүлгэмэй түрүүлэгшын орлогшо болошобо гээшэбши?

— Һүзэгтэй гүб, али үгы гүб, юрэдөөл, энэ дасантай холбоотой байгаагүйдэм аргагүй юм. 1954 ондо манайхин Тамча зөөжэ ерэһэн байна. Долоотой байгааб. Цайдамһаа сааша үнгэрхэдэ, 4 дасан — Согшон, Шойрын дуган, Диваажан дуган, арадань Аюуша бурханай дуган — харагдашадаг һэн. Тэрэ мүнөө нээгдэхэеэ байгаа хоёр дабхар соо тахяа үсхэбэрилдэг инкубатор байгша бэлэй. Бэшэ дасангуудынь онгорхой байха. Табяад онуудай эсэстэ тэдэ гүрэнэй сахимжада абтаа һэн. Жараад онуудай эхеэр заһабарилжа захалаад, хүсэд дүүргэгдэнгүй хаягдаад, дахин һандаржа, хуушаржа үргэлжэлээ. Жараад онуудай эсэстэ Аюша дуган — Новосибирск, Диваажан дуган Улаан-Үдэ, Дээдэ-Онгостойн этнографическа музейдэ абаашагдаба.

— Али зэргэ удха шанартайень тэрэ үедэ ойлгодог һэн гүш?

— Хүсэд ойлгодоггүйшье һаа, сэдьхэлээрээ таажа мэдэрхэ нэгэ заяан байгаа юм гү гэжэ һанадагби. Үнэ сэн ехэтэй архитектурын хүшөөнүүд гэжэ байн-байн ойлгооб. Багаһаа обоо тахилга, сахюуса хуралга гээшые хараһан аабзаб даа. Шажан мүргэл зоной ухаан бодолые мунхагтуулдаг хара тамхин бэшэ гэжэ элеэр мэдэрһэн байнаб. Тиихэ бүреэл Буряад орондо бүтэн үлэһэн гансаһан энэ комплексын удха шанарые улам үндэрөөр сэгнэдэг болоо һэм. Гадна тэрэ жараад онуудта урданай соёл болбосоролтой хүнүүд олон байгаа гээшэ ааб даа. Тэдээнтэй хөөрэлдэхэдөө, урда сагта бүтээгдэһэн шажан мүргэлэй үнэтэ хэрэгсэлнүүдые, бурханай ном, һургаалнуудые, угай бэшэгүүдые харахадаа, хүнэй досоо кангин нэгэ юумэн байха ёһотой гэжэ ойлгоо һэм. Дасангууд дахин һэргээгдэхэ гэжэ хүнүүд этигэдэг байгаа ха юм. Тиин хубилган шэнэдхэлгын үедэ тиимэ арга боломжо бии болобо гээшэ. Тобшолходо, багаһаа Тамчада ажаһуугааб, буряад арадай һуудал байдал, соёл болбосоролые шэнжэлхэ ажалтай хүм, мүн Буддын шажангай һайн талыень ойлгохо болооб. Эдэл ушарнуудһаа би һүзэгтэнэй бүлгэмдэ орожо, Тамчын дасангые һэргээхэ хэрэгтэ хабаадажа захалааб

— Тэрэ бүлгэмтнай яагаад тогтоо һэм?

— Байгша оной май һарада түрүүшын суглаан боложо, Тамчын, Цайдамай, Ехэ-Сагаанай, Сэлэндүүмын, Шанаагай, Новоселенгинскын һүзэгтэн хамтаржа, бүлгэм тогтоогоо һэн. Нёдондоной намарһаа дасаниие һүзэгтэндэ бусаахын түлөө хүдэлөөн эхилээ. Галуута-Нуурай һургуулиин литературын багша Тамара Бадмаевна Доржиева ехэ үүсхэл гаргаа юм. Тэрэ зоноор ябажа, хөөрэлдэжэ, дасан бусааха тухай бэшэгтэ гар табюулаа һэн. Поссовет — түрүүлэгшэнь О. Г. Брянский — энэ үүсхэл дэмжэһэн байна.

Тиигэжэл манай газетэдэ дээрэ дурсагдаһан хандалга гараа ха юм. Түрүүшын суглаан дээрэ Тамчын дасаниие заһабарилха, нээхэ талаар комисси байгуулагдажа, Б. Р. Зориктуев бүридэлдэнь оруулагдаа һэн. Хоёр дабхар Шойрын дуганда дасан нээхэ гэжэ шиидхэгдэһэн байна.

— Тэрэ хандалгыетнай хүн зон ямараар угтаа һэм?

— Тамчын, бүхы районой хүн зон, ажахынууд, предприятинууд дасаниие заһабарилха жасада горитой мүнгэ оруулаа. Жэшээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз —5000, Бестужевай нэрэмжэтэ, Сэлэнгын совхозууд, Гусиноозёрскын ГРЭС — мүн лэ тус тустаа 5000, Ивалгын дасан —25000 түхэриг дамжуулаа. Бүлгэмэй эдэбхитэн, Тохой нютагай Александр Жарбаевич Лубсанов айлаар ябажа, 1700 түхэриг суглуулаа. Мүнөө бүхыдөө жараад мянган түхэриг оронхой.

— Ламанар мүнөө үсөөн болонхой гүб даа.

— Зүб. Гэбэшье мүнөө хүдөөдэ байдаг урданай ламанарые уриха хүсэлэнтэйбди.

Саашань Булат Раднаевич зураг юумэнүүдые харуулжа байгаад, Тамчын дасангай түүхэ тухай хөөрэбэ:

— Хэр угһаа Сэлэнгын гол Байгалай үмэнэхи нютагые Түб Азитай холбодог хоолой байгаа юм. Буддын шажаншье Сэлэнгые зубшан, Буряад орондо ерээ һэн. XVIII зуунай тэнгээр ород албатадай мэдээнүүд соо ламын шажан тухай түрүүшынхеэ дурдагдаһан һураггай. Түрүүшээр отог отогой мүргэлнүүд болодог һэн. Нютагай шажан мүргэлэй байгууламжа албанай ёһоор имагтал 1741 ондо Елизавета хатанай указаар баталагдажа, бүридхэлдэ абтаа һэн. Тиигэжэ Буддын шажан гүрэнэй шажан гэжэ мэдэрэгдэһэн байна. Энэл жэлдэ Тамчын дасан байгуулагдаба ха юм. Эдэ хоёр ушарнуудтай дашарамдуулан, түүхын эрдэмэй доктор Р. Е. Пубаевтай хамта апрель һарада тэрэ үедэ мэндэ байһан Хамба лама Ж. Эрдынеевтэй уулзажа хөөрэлдэһэн байгаабди. Буддын шажанай Буряад орондо дэлгэржэ захалһаар болон Тамчын дасанай байгуулагдаһаар 250 жэлэй ойе тэмдэглэхэ гэһэн манай дурадхалнуудые Хамба лама зүбшөөһэн байна. Энэ һайндэрэй шухала хубинь Тамчын дасанда үнгэрхэ ёһотой гэжэ тэрэ удаа бэ баримталаа һэм. Юундэб гэхэдэ, дасангай 250 жэл гүйсэхэнь, мүн хоёрдохёор, энэ дасан Буддын шажанай түб удаан сагай туршада байжа, гол түлэб тэрэнэй ашаар энэ шажан Байгалай үмэнэхи нютагта батаар үндэһэжөө ха юм. Хамбын зүбшөөлтэй болоод, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советдэ, партиин рескомдо энэл асуудалаар хандаа һэмди. Тэрэ бүтэхэ тээшээ шиидхэгдэхэ гэжэ һананам. Тиихэдээ дэлхэйн гурбан ехэ шажанай нэгэн байһан Буддын шажанай Байгалай үмэнэхи нютагта дэлгэржэ захалһаар 250 жэлэй ойе Ород гүрэнэй хэрээһэ зүүһэнэй 1000 жэлэй болон Татарида, Башкирида Лалын (ислам) шажангай дэлгэржэ захалһаар 1100 жэлэй ойнуудые тэмдэглэһэндэл адляар, гүрэнэй хэмжээндэ тэмдэглэхэ шухала. Эб найрамдал мандуулха, зон амитаниие хайрлаха, нигүүлэсхы сэдьхэл үүсхэхэ, хүн зондо туһалха, аша буян хуряаха гэжэ номнодог Буддын шажанай удха шанар манай хёмороото үе сагта илангаяа шухала бэшэ гү?

— Манай Сэлэнгэдэ Галуута-Нуурай бэшэ, Тамчын дасан гэдэг гээшэ ааб даа...

— Зүб, Тамчын дасан гээ һаа, таарамжатай. Энэ тосхоношье нютагай зонородтоёо, буряадтаяа урдань Тамча гэдэг байгаа бшуу. Тиигээдшье районоймнай түб Гусиноозёрск гэжэ нэрэтэй байха. Тамча гэһэн нэрыень бусааха тухай асуудал шиидхэхээр болоо. Мүнөө тэрэ Гусиное Озеро посёлок гэжэ нэрэтэй юм.

...Харин эхиндэ дурсагдаһан Тамчын бартаа үнэн байгаа юм гү, али үгы гү гэжэ мэдэхэ зонтой тодорхойлоод, энээн тухай хожом хөөрүүжэбди.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

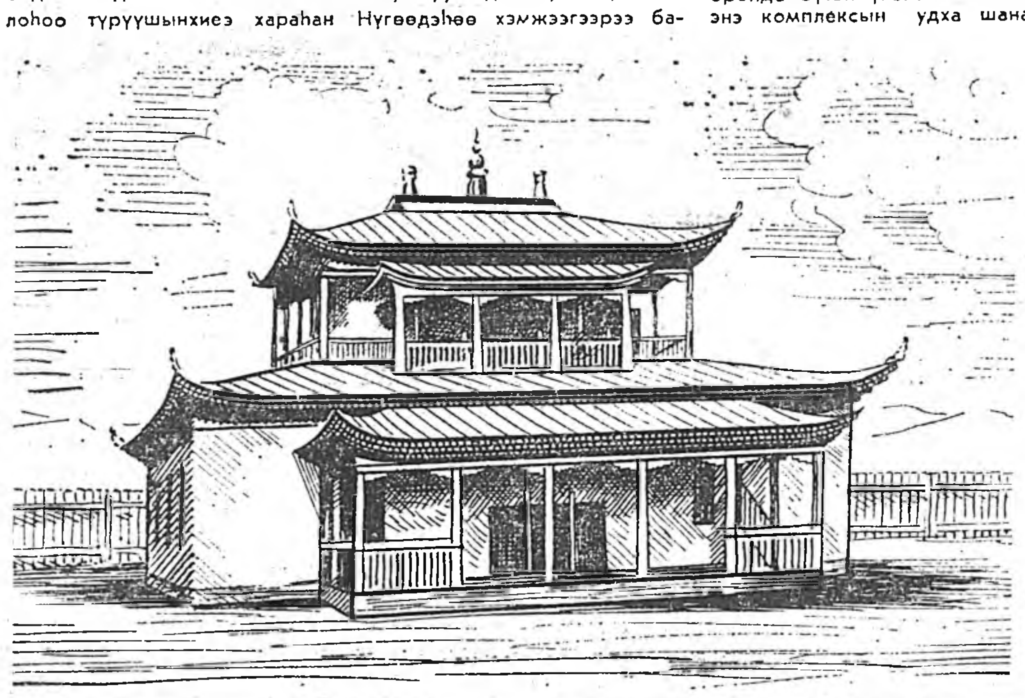

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тамчын дасанай бүридэлдэ ородог байһан Шойрын дуган.

Р. АБИДУЕВАЙ зураг.

АЖАГЛАЛТА. Тамчын дасаниие һэльбэн шэнэдхэлгын жасын счёт һануулая: Гусиноозерское отделение Агропромбанка, счёт № 000701С01 «на Дацан». Хандиб оруулхыетнай уряалнабди.

Тамчын дасан **ноябриин 26-да үглөөнэй 10 сагта** нээгдэхэ гэһэн болзор гаргагдаба гэһэн мэдээн тус материалай хэблэлдэ бэлдэгдэжэ байха үедэ ерээ.

Драматург Эдуард Володарский режиссёр Михаил Ведышев хоёрой хөөрэһэн түүхэ Россидамнай ажаһуухада, үнэхөөрөө хэндэ һайн гээшэб гэһэн асуудалда харюу бэдэрэгдэхээр болоно. «Кому на Руси жить...» гэжэ фильм соо энэ асуудал хурсаар табигдана.

Фильмын гол герой Иван Бачуриниие (актер Алексей Булдаков) экран дээрэһээ хаража һуухада хайрлахааршье, заримдаа шоошье үзэхөөр. Даншье һаа тогтуурингүй, түргэн, хүшэр хүндэ абари зангынь ганса өөртэнь бэшэ, харин бүхы дүтынь хүнүүдтэ гай тодхор шэрэнэ. Саад соогоо үргүүлжэ байһан үрэжэлтэ модонойнгоо түлөө налог түлэхэгүйб гэжэ буһалгаалһан бэеэрээ, тэдэндээ бусалма халуун уһа адхажа зорюута гэмтээгээд, «ангиин дайсан» боложо, түрүүшынгээ болзор абана. Бусажа ерэхэдээ, һамганайнгаа хүлеэжэ ядаад, бэеэ хорсоһон тухай мэдэнэ. Иван Бачуринай ажабайдалда тохёолдоһон хүшэр хүндэ ушаралнууд дээрэ дээрэһээ болоно. Эсэсэй эсэстэ Иван дахинаа түрмэдэ ороно.

Ноябрь һара соо дурадхагдаһан удаадахи фильмүүдэй нэгэн «Светик» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Энэ фильмын героиня —Светик хараха янзада нэрэдээ таарама зохидхон, хүхюутэй, зугаатай, хүндэ халдасатай, ухаансар, хөөрэлдэхэдэ һонирхолтой, харюусалгаашье мэдэрдэг хүн. Иимэ шанар шэнжэтэй энэ эхэнэрнай нюусаар тон хоморой номуудые худалдадаг, тэрээгээрээ ехэ бизнес хэжэ байһан гайхалтай шуналтай ажал ябуулагша байха юм. Энэ илдам эхэнэрэй аралжаа наймаа хэхэдээ, юушье гамнаха, сэгнэхэгүй, түмэр шэнги хатууень хаража гайхахаар байха.

Актриса Ольга Машная тандаа «Светик» гэжэ картина соо иимэ хүнэй образ харуулха. Эндэ мүн лэ Виталий Соломинтой уулзахат.

Япон кинематографистнуудай «Обреченный на одиночество» гэжэ шэнэ фильмые залуушуул ехэ һонирхохо зэргэтэй. Каратэгээр мастер Оямэ гэдэг фильмын гол герой болоно. Тиимэһээ энэ зүйлөөр олоной анхарал татама тулалдаанууд элбэг байхаар хүлеэгдэнэ. Сэхилгаан түргэноор тэмсэлдэ ородог Оямада сохюулагшад тон олон. «Дайсан нюргыемни хэзээдэшье харахагүй» гэжэ тэрэ өөрөөшье хэлэдэг.

Каратэгээр мастерай хуби заягаар һонирхобол, япон тус фильм харахыетнай уринабди.

Американ актер, уран зохёолшо, сценарист ба режиссер Вуди Аллен «Пурпурная роза Каира» гэжэ фильмээрээ совет кино харагшадта танил болоһон гээшэ. Тэрэнэй хори гаран жэлэй турша соо найруулан табиһан фильмүүдые бүхы оронууд һонирхон харадаг. В. Аллен «Другая женщина» гэжэ картина соогоо 50 наһа хүрэһэн эхэнэрэй, философиин багшын ажабайдал тухайгаа бодомжолһон тухай хөөрэнэ. Америкын мэдээжэ актриса Джина Роулендс фильмын гол геройн ролиие гүйсэдхэнэ.

«Мистер Питник в тылу врага». Англида табигдаһан тус фильм соо дэлхэйн хоёрдохи дайн харуулагдана. Газар дээрэ, агаарташье, мүн далайшье дээрэ дайнай үедэ элдэб ушаралнууд болоһон ааб даа. Тиигэбэшье, хэрбээ харагшадай хөөрэһэндэ этигэхэ болоо һаамнай, Норман Питникэй түүхэ эгээл юрын бэшэнь ёһотой.

Энэдхэг фильмүүд олоной дура татадаг. Теэд тэрэнь гайхалтайшье бэшэ. Инаг дуранай юундэшье, хэндэшье диилдэдэггүй хүсэн тухай тэдэ үнэншэмэ зүбөөр харуулжа шадана. Энэ удаашье харуулагдаха «Последний зов любви» гэжэ фильм эндэ хэлээшыемнай гэршэлхэ байна.

Индиин элитэ режиссер Бхатхирадж гэгшын найруулан табиһан энэ фильм үндэһэн арадайнгаа кинофестивалиин «Мүнгэн ленхобо» гэжэ шанда ба Гүрэнэй шанда хүртэһэн түүхэтэй.

Рагху Каруна хоёр бэе бэедээ дурлаа. Зүгөөр шүтэдэг шажан мүргэлэйнгөө тад ондоо дээрэһээ инаг дураяа хубаажа, гэрлэхэ аргагүй байба.

Карунын аха Дэвид гэдэг дүү басаганайнгаа ондоо шажанай хүнтэй уулзадагыень мэдэжэрхёод, мэдээ табижа, хсюулайень үгы хэхээр загнана. Дурлалсаһан хоёрые хайрлаха гамнаха сэдьхэл Дэвидтэ олдобогүй..

Энэ һара соо Индиин үшөө нэгэ фильм экранда гараха. Аха дүүнэр Ром Лакхан хоёр эртэ үншэрөө. Түрэһэн эбгэнь эсэгыень алаһан байгаа ха.

Он жэлнүүд һүбэрин ошожо, аха дүү хоёршье томонууд болобо. Полициин инспектор Ром томоотой янзын хүн болоо. Харин хүнгэншэг зантай Лакхан бэеэл ганса сэнгүүлхэһээ гадна, гэмтэ нюурнуудтай холбосрилдожо, ахынгаа дура гутаана. Эсэсэй эсэстэ аха дүү хоёр үгэеэ ойлголсожо, бандидуудтай нэгэ можодо тэмсэнэ.

В. ПАВЛОВА,
киновидео-нэгэдэлэй ахамад редактор.

Ноябриин киноафиша

АМЕРИКАН, ЯПОН, ЭНЭДХЭГ...

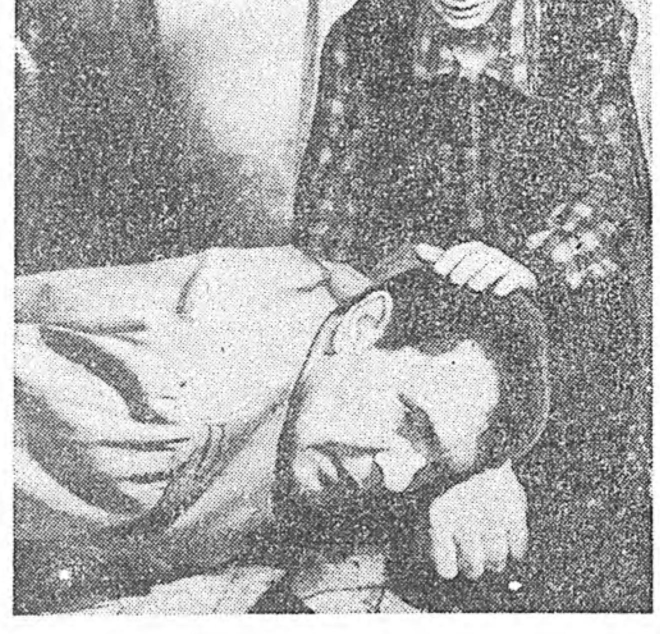

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Кому на Руси жить...» фильмһээ хэһэг.

ТОБШОХОНООР...

БОКС. Суута совет физик, академик Л. В. Киренскиин дурасхаалда зорюулагдаһан мүрысөөн һаяхан Красноярск хотодо болобо. Хэдэн союзна республикын 150-һаа дээшэ боксернууд хабаадаһан байгаа.

Буряадай багшанарай институдай физическэ культурын факультедэй студент, спортын мастерта кандидат Сергей Павлов 60 килограммай шэгнүүртэ тулалдахадаа, табан уулзалгада илажа, мүрысөөнэй чемпион болобо. Тиигэжэ тэрэ боксоор СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргээ.

Авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй «Забайкалец» гэжэ спортын клубай тренер Александр Бадмацыреновэй һурагша хэдэн жэлэй урда тээ эдиршүүлэй дунда боксоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ шалгаржа, мүнгэн медаляар шагнагдаа һэн.

Энэл институдай студент, спортын мастер Алексей Овчаренко нэгэдэхи дундуурша шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлбэ.

БАРИЛДААН. Гараха түрэхэһөө дүлии хүнүүдэй дунда классическа барилдаагаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Ульяновск хотодо дүүрэбэ.

Буряад орсной командаһаа гарай бэлэгэй заводой хүдэлмэришэн Егор Аюшеев, ЛВРЗ-гэй вагоной мөөрэй цехэй модошо дархан, спортын мастер Андрей Захряпин гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ илажа, СССР-эй чемпионууд болоо. Тиигэжэ тэдэнэр ерэхэ жэлэй январь һарада Турцида үнгэргэгдэхэ дэлхэйн чемпионадта хабаадаха эрхэдэ хүртэһэн байха юм.

* * *

Ерофей Хабаровай дурасхаалда зорюулагдажа, дүрэ буляалдалгын барилдаагаар бүхэсоюзна заншалта мүрысөөн Хабаровск хотодо үнгэргэгдөө.

Манай республикын түлөөлэгшэд заншалта наадаанда хабаадахадаа, ехэ амжалта туйлаба. Буряадай багшанарай институдай студентнэр Эрдэм Ширипов, Александр Доржиев, технологическа институдай тренер Матвей Илюхинов гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ илажа, чемпионууд болобо. Багшанарай институдай студентнэр Александр Бельков, Солбон Максаров гэгшэд хоёрдохи һууринуудые эзэлжэ, мүнгэн медальнуудаар шагнагдаһан байна.

ГИИР ҮРГЭЛГЭ. Спортын энэ зүйлөөр РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө наймадахи мүрысөөн Гусиноозерскын ГРЭС-эй спортын комплекс соо үнгэргэгдэбэ. Россин Федерациин 50 шахуу область, хизаар болон автономито республикын 70 гаран гаһар хүсэтэй атледүүд хабаадаһан байгаа, СССР-эй ба РСФСР-эй 12 шэнэ рекорд тогтоогдоо.

Спортын мастернууд Сергей Овсянкин (Владимир), Борис Глинкин (Чебоксары), Александр Мальков (Пермь), Максим Гринько (Омск), Сергей Леонов (Улаан-Үдэ), Сергей Мишин (Калуга) гэгшэд илажа, РСФСР-эй чемпионууд болоо.

Шэнэ-Бэрээнэй медицинын хүдэлмэрилэгшэ Сергей Леонов арбан минута соо хоёр пүүдэй хоёр гиирые 130 дахин түлхин үргэһэн байгаа.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

МҮНӨӨДӨӨ ЭДИРШҮҮЛ...

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоноһоо СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг «Сэлэнгэ» командын бэлэдхэлэй бүлэгтэ 1973–1974 онуудта түрэһэн футболистнууд наададаг юм. «Смена» нэрэтэй болоһон эдир футболистнууд зоно соогоо эрхим командануудай нэгэн гэжэ тодорһониинь һайшаалтай. Тус командын тренерээр С. К. Шалышкин хэдэн жэлэй туршада хүдэлжэ ябахадаа, һайн бэлэдхэлтэй футболистнуудые хүмүүжүүлжэ шадаа гээшэ.

—Манай зонодо бэлэдхэлэй бүлэг гурбан жэлэй урда тээ байгуулагдаһан юм гээд хэлэхэдэ болоно. Теэд футболистнуудта хэншье мүртэйгөөр анхаралаа хандуулдаггүй, туһалдагшьегүй байһан гээшэ,— гэжэ командын тренер Сергей Константинович хөөрэнэ.

Зоно соогоо эрхим команда гэжэ нэрлүүлжэ эхилһэн «Сменын» эдиршүүл хабарһаа хойшо үнгэргэгдэһэн хоёр наадандаа онсо шалгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байха юм. Жэшээнь, Владивосток хотодо байгша оной хабар «Примориин тэрэнги» гэһэн мүрысөөндэ хабаадахадаа, зургаан наадаанда, зургаан командые шүүжэ, эрхимлээ бэлэй. Харин Зүүн Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй зоноын хүүгэдэй спортивна һургуулинуудай дунда түрүү һуури эзэлһэн юм. Тиихэдээ эндэ дүрбэн командые шүүһэн, хоёртойнь тэнсэһэн байгаа. Эдэнэрынь хэд бэ гэхэдэ, Сахалинай, Шэтын областьнуудай, Яхадай АССР-эй, Примориин хизаарай футболистнуудые 5:0, 3:0, 2:0, 4:3 гэһэн тоотойгоор шүүһэн, Амарай областиин, Хабаровскын хизаарай команданuудтай 1:1 гэһэн тоотойгоор тэнсэһэн байха юм.

РСФСР-эй зоныы хабарай, намарай хаһын наадануудта хабаадажа ябаһан «Сменын» футболистнууд үетэнэйнгээ дунда түрүүлһэн зандаа. Эдэнэр Хабаровскын СКА командатай адли очкотой, мүрысөөнэй таблицада түрүүлжэ ябаһан юм. Харин эдэнэртэйгээ октябриин 14-дэ наадахадаа, 4:1 гэһэн тоотойгоор диилэжэ, мүрысөөнэй таблицада түрүү һуури эзэлбэ гээшэ. Саанань хэдэн уулзалга үлэбэ.

Энээнһээ гадна Буряадай ССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн наадаанда хабаадахадаа, үетэнэйнгээ дундаһаа шалгаржа, республикынгаа чемпионой нэрэ зэргэдэ һаяхана хүртэбэ. «Забайкалец» гэжэ спортын клубай «Локомотив» бүлгэмэй эдиршүүл удаадахи һууринуудые эзэлнэ.

Ерээдүйдэ «Сэлэнгэ» командынгаа бүридэлдэ гол һуури эзэлхэ эрмэлзэлтэйгээр бэеэ зэһэжэ ябаһан командын бүридэлдэ хэд наадана хаб гэһэн асуудал бултаниие һонирхуулна ёһотой. Тэдэнэй тоодо А. Дорофеев, А. Певлуцкий, М. Лихачев, Анатолий Жамьяндабаев, В. Бадмаев, В. Головко, Н. Бичиков, Р. Ахтасов, С. Фролов, А. Кириллов болон бусад, хамтадаа хорёод хүбүүд оролсоно.

— Эдир хүбүүдэй наада харахадаа, баясадаг, омогорходог болообди. Энэнь һайн гээшэ. К о м а н д ы н тренер С. К. Шалышкин эдэнэртэйгээ эсэхэ, сусахые мэдэнгүй, үсэд нэтэрүү һорилго, һуралсал хэжэ байдаг юм. Тиимэһээ ерээдүйдэ республикын нэрэ солые хамгаалжа шадамаар бэлэдхэл һайнтай футболистнууд ургажа ябана,— гэжэ ЛВРЗ-гэй спортын клубай футболистнуудай тренер Ю. К. Поздоровкин хөөрэнэ.

Т. БАДМАИН.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номертэ

Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай оперын дуушан Г. Б. Шойдагбаевада СССР-эй арадай артистын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай СССР-эй Президентын Указ номерто үгтэбэ.

Улаан-Үдын 42-дохи һургуулиин бааза дээрэ багахан завод байгуулха гэһэн бодол түрөө һэн. Тэрэнэй хэр бэелүүлэгдэһэн тухай БГПИ-гэй студент И. Озеров «Костя Романов — заводой директор» гэһэн гаршагтай репортаж дотороо бэшэнэ.

Улаан-Баатарай оперо болон баледэй академическэ театрай гастрольнууд тухай мэдээсэл «Соёлой һонин» гэһэн ниитэ гаршаг доро үгтэбэ.

Хяагтын районно партийна конференци тухай тэмдэглэлнүүд «Эдэбхи үүсхэл дуталдана» гэһэн гаршагтай.

Кино, театрнуудта

«Дружба»
Мультфильмы — в 10, «Сети любви» (2 с.)— в 11-30, 16-20, 21, «Любовь с привилегиями» (2 с.)— в 14, 18-50.

«Родина»
«Голубая бездна»— в 10, 12, 14, 16, 18-10, 20, 21-40.

«Октябрь»
«Могила светлячка»— в 9-40, 14-40, «Другая женщина»— в 11-20, 13, 16-20, 18, 19-40, 21-40.

«Байкал»
«Идеальное преступление»— 18-30, 20-30.

«Восток»
«Принцесса павлин»— в 15-30, «Беглецы»— в 17, 19, 21.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Амар сайн, хүгжэм! 10.20—«Жизнь Клима Самгина»—14 серитэй уран һайханай фильм. 4-дэхи сери. 11.25 — Литературно-уран һайханай «Үгэ» программа. 13.30 — Время. 14.10 — Футболоор СССР-эй кубок. «Динамо» (Москва)—«Спартак». 17.30 — Компьютертэй хёрилсалга. 18.15 — Хүүгэдтэ дамжуулга. 19.30—Время. 20.00 — Политическэ темэдэ хөөрэлдөөн. 20.50—«Жизнь Клима Самгина». 4-дэхи сери. 22.00—Время. 22.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35—«Сильва»—хүгжэмтэ фильм. 00.55—Шэнэ һонинной албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 9.35, 10.35 — Информатикын ба тоолон тодорхойлхо техникын үндэһэн һуури. 10.05, 11.05 — Немец хэлэн. 11.35, 12.35 — Юрэнхы биологи. 10-дахи класс. 12.05—«Библиофика». 13.05—«Преступление на корабле»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. УЛААН-ҮДЭ. 17.35—Баримтата фильмүүд. 18.35—Байгал. 18.55—«Микрофон хүдэлгэдэбэ». 19.40 — Дэлгүүртэ шэлжэн ороло. 20.15—«Талын галнууд» — журнал (буряадаар). 20.55—Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—Б. Бриттен. Дуунай цикл. 21.40—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 21.45 — «США—СССР» гэһэн телехүүргэ. 22.40—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.40—РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 00.40 —Поэт, уран зохёолшо ба уран зурааша В. Хлебниковэй ажабадал, зохёохы ажал ябуулга тухай баримтата фильм.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, агропромышленный —2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта —2-69-58; культуры и школ —2-60-21 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров —2-67-81; корректорская—2-32-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск —35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское 3-40-69. Директор издательств —2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана в республиканской типографии Госкомиздата Бурятской ССР. Директор 2-40-45. Заказ № 261.

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.